

MURAT BALAMİR

1941, 16 Ağustos 2022, Ankara

SEVGİLİ DOSTUM MURAT'IN ARDINDAN

Melih Ersoy*

Yarım asra yakın bir süredir arkadaşım olan, birlikte çalıştığım ve güzel anılar paylaştığım, dostum sevgili Murat Balamir'in ardından bir anma yazısı yazmak, gerçekten çok zor bir görev. Covid ile başlayan hastalığı süresince, onun dirençli kişiliği ile bu kötü günleri atlatacağına inancımı hiç yitirmemiştim. Daha sonraki günler için daha sık görüşme planları yaparken, ne yazık ki gelişmeler olumlu yönde olmadı. Bu yazıyı da fırsat bilerek Murat'ı yeterince tanımayan arkadaşlarımız için biraz olsun onu anlatmaya çalışacağım.

Bir insanın kişiliğinin oluşmasında, yaşadığı dönemin ruhu kadar ya da ondan da önce, çocukluğunu geçirdiği ailesinin ve gençliğinin olduğu eğitim çevresinin önemli olduğu genel kabul gören bir görüştür. Sevgili Murat ile ilgili anılarımı aktarmaya başlamadan önce onun kişiliğinin oluşmasına katkı veren bu iki alana ilişkin kısa notlarla başlamak istiyorum.

Balamirler Konya'nın seçkin ailelerindedir (1). Annesi Şemsa Hanım, kökleri Selçuklu döneminde Karataylar'a dayalı, iyi eğitim almış bir kişidir. Bir süre öğretmenlik yapan Şemsa Hanım, çevresinde sevilen ve şair kişiliği ile de tanınan bir hanımefendidir. Ailede şairliğiyle tanınmış isimler de vardır: Şemsa Hanım'ın amcası felsefeci Namdar Rahmi Karatay ve kardeşi Ata Karatay.

Murat'ın babası İsmail Hakkı Bey, İstanbul ve Roma'da hukuk eğitimi almış aydın bir avukattır. Onu daha çok, büyük şairimiz Nazım Hikmet'in sevdiği ve değer verdiği yakın bir dostu ve avukatlarından biri olarak tanıyoruz. İsmail Hakkı Bey'in ifadesiyle, "bir ailenin bireyleri gibi

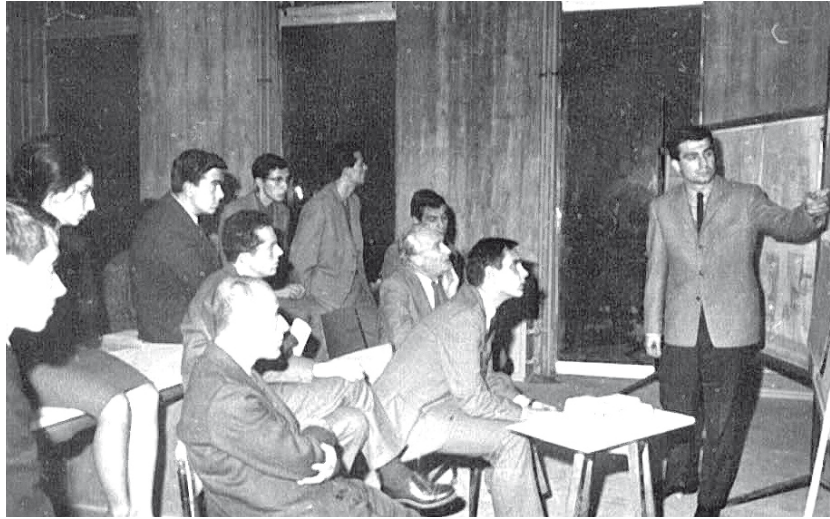
oldukları" dönemde Nazım ve Piraye Hanımla ailece görüşmeleri, Nazım'ın Bursa cezaevine girdiği yıllara dek yoğun biçimde sürmüştür. Cezaevi günlerinde de İsmail Hakkı Bey, Nazım'la hapisanede sıklıkla görüşmüş ve yazarın ilk elden kendisine verdiği şiirlerini okuyup görüş vermek ve yaymak konusunda elinden geleni yapmıştır.

1950'de çıkartılan genel af ile özgürlüğüne kavuşması öncesinde Nazım'ın affı için başlatılan kampanyalara öncülük ederek birlikte mücadele verenleri hatırladığımızda, İsmail Hakkı Bey'in çevresiyle, düşün ve eylem arkadaşları hakkında bir görüş sahibi olabiliriz. Onlarca isimden sadece Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Rifat Ilgaz, Kemal Tahir, Nadir Nadi, Sıddık Sami Onar, Sertel ailesi, Niyazi Berkes, Adnan Cemgil, Pertev Boratav ve Adnan Saygun gibi birkaç ismi hatırlatmanın bile kendi başına Murat'ın çocukluğunun nasıl bir çevrede geçtiğini anlamakta önemli olduğu kanısındayım.

Murat'ın eğitim yaşamını da son derece nitelikli bir ortamda sürdürdüğü söylenmelidir. Gerek Ankara'da TED Ankara Koleji ve ODTÜ'de aldığı üniversite ve öncesi eğitim (Resim 1,2) gerekse İngiltere'nin en eski ve saygın mimarlık okullarından *The AA School of Architecture* ile University College London'dan aldığı lisans sonrası eğitimleriyle, sağlam bir temel edinmiştir. İngiltere'de yüksek eğitim sonrasında bir süre kent plancısı olarak mesleğini icra etmiştir. (Resim 3) Bu süre içinde gösterdiği performanstan etkilenen iş arkadaşları onu İngiltere'de çalışmaya ikna etmeye çalışsalar da Murat, Türkiye'ye dönerek sevdiği üniversitesinde eğitimlik yapmayı

1. Murat Balamir'in ailesinin geçmişi ile ilgili olarak daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler, çocukları tarafından derlenen şu kaynağa başvurabilirler: *Şemsa ve İsmail Hakkı Balamir: Anılar*, (2017), Ankara.

* ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Emekli Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Resim 1. Jüri (önde): Fritz Janeba, Ekmele Derya, Abdullah Kuran, Jaan Allperre, Barakalar, 1961.

Resim 2. ODTÜ-Mimarlık, Jüri: Kemal Aran, Orhan Özgüner, Fatih Veysoğlu, Doruk Pamir, Fritz Janeba; yeni yerleşke, 1963.

yeğlemiş ve 1974 yılından başlayarak 2008 yılında emekli oluncaya kadar da ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde tam zamanlı öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

Sevgili Murat uzun yıllar (1988-2000), Mimarlık Fakültesi Dergisi'nin editörlüğünü yaptı. Bilgisayar teknolojilerinin henüz gelişmemiş olduğu bu dönemde son derece titiz çalışması ile derginin sürekliliğini sağlayarak bugün ulaştığı saygın yere gelmesine önemli katkı verdi. İdari görevlerde de bulunan hocamız her ikisi de rahmetli olan sevgili Rüştü Yüce ve Gönül Tankut'un dekanlıkları döneminde (1985-93, 1993-97) uzun bir süre dekan yardımcılığı da yaparak Fakültemizin işleyişinde son derece önemli hizmetlerde bulundu. Tüm bu süre içinde ilkelerinden ve doğru bildiği yol ve eylemlerden hiç sapmadı ve hiçbir zaman teslimiyetçi bir kişilik

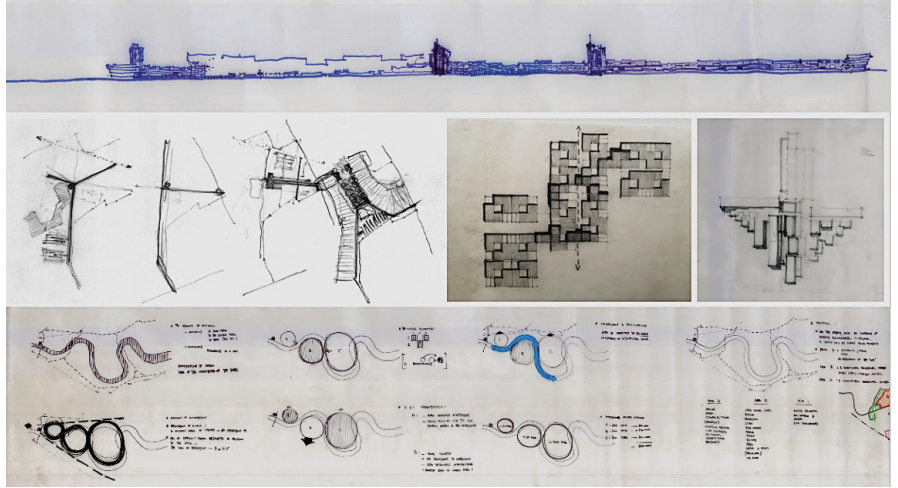
sergilemedi. Ancak, hemen şunu da eklemeliyim ki, en kızdığı ve yolunu ayırdığı kişilere dahi en ufak bir ağır söz söylememiş, eleştirilerini belirtmekle yetinmiştir. Şaka yollu da olsa "İngiliz centilmeni" olarak adlandırılmayı fazlasıyla hak etmiştir.

Benimle olan dostluğuna gelince, Murat Balamir, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne girdiğim 1975 yılından bu yana çok sevdiğim ve değer verdiğim yakın bir arkadaşım ve dostum oldu. Yaklaşık yarım asra dayanan bu sürede hocaya verdiğim değer, saygı ve sevgi güçlenerek sürdü.

İlk keşif ve bilirkişilik deneyimini 1976 yılında Mardin'de Murat ile yaşadım. Daha sonraki yıllarda birlikte yer aldığımız stüdyolarda ve birlikte çalıştığımız bir dizi projede onun çalışma disiplinine ve konuları son derece titiz, ayrıntılı ve kapsamlı bir biçimde ele almasına tanık olduğumu ve ondan çok şey öğrendiğimi belirtmeliyim. Bir raporu tamamladığımızda bile, gece tekrar üzerinde çalışır ve ertesi gün raporu yeniden ele almamız gerektiğine bizi ikna ederdi.

Murat ile yakın çalışma fırsatını bulduğum bir başka süreç ise 2012 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün ev sahipliğini yaptığı Avrupa Planlama Okulları Birliği AESOP'un 25. kuruluş yılı kutlamalarının da yer aldığı büyük kongrenin bir buçuk yıl süren hazırlık çalışmalarıdır. Bu büyük organizasyon sürecinde Murat, her zamanki akademik titizliği ve mükemmeliyetçi tutumunu yanında gerek akademik gerekse örgütlenme konularında bizlere yol gösteren ve ufuk açan perspektifi ile kongrenin büyük bir başarı ile tamamlanmasında önemli bir katkı sunmuştur.

Murat Balamir'in akademik dünyamıza önemli katkılarda bulunduğunu da hatırlamak gerekir. Bu katkılar iki dönemde ele alınmalıdır. İlk dönem Murat'ın kentsel planlamada önemli sorun alanlarından biri olan konut ve rant konularına yoğunlaştığı dönemdir. Bu alanda Murat, Türkiye'de apartmanlaşma ve kat mülkiyeti konularını kapsamlı biçimde ele almış ve bu olgunun Türkiye kentleri ve kentsel planlama üzerindeki etkisini ayrıntılı olarak irdelemiş, yayınlar

Resim 3. Tasarım etütleri, Londra Belediyesi (GLC) Konut ve Planlama Bölümü, 1967-1968.

yapmıştır. Bu kapsamda hocamızın 90'lı yılların başlarında, başta ABD olmak üzere bazı yabancı ülkelerde uygulamaya konulan, ülkemizde ise ancak 20-25 yıl sonra adı anılmaya başlanan "imar haklarının aktarımı" kavramı ve plan uygulama aracını Türkiye'ye tanıtan ve kentsel planlamadaki önemini vurgulayan ilk kişi olduğunun altını çizmek gerekir.

İkinci dönem olarak adlandırdığım akademik çalışmalarında ise kentsel risk ve sakınım planlaması konuları öne çıkar. Bu alanının güncelliğini ve önemini vurgulayarak Türkiye'de planlama alanına bu kavramları tanıştıran kişi Murat olmuştur. Nitekim 1990'lı yılların sonlarından vefat ettiği güne kadar doğal afetler, depremler ve planlama alanında kapsamlı araştırmalarda bulunmuş, yayımlar yapmış, proje yöneticiliği ve danışmanlık görevleri üstlenmiştir.

Murat Balamir Hocamızın bu ikinci dönemdeki akademik çalışmaları, İmar Yasasının depremlere dayanaklı hale getirilmesine yönelik bir Dünya Bankası yarışmasını kazanan ODTÜ İnşaat Mühendisliği Deprem Araştırmaları Merkezi ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümü hocalarının ortak teklifinin ihaleyi kazanması ile başlar. Bu kapsamlı projenin TOKİ ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığına tesliminin 1999 depreminin yaşandığı aylara denk düşen iki yıllık süresince Murat ile birlikte çalışma fırsatım oldu. Bu araştırma projesinde, planlama grubunun başkanlığı ve yürütücülüğünü Murat hocamız büyük bir özveri ve emekle, başarı ile yerine getirmiştir. Hazırlanış

süreci bakımından son derece kapsamlı ve katılımcı bir taslak olan bu araştırma projesinde; çok sayıda yerel yönetim birimlerinin belediye başkanları ile yüz yüze görüşülmüş, tüm ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri yazılı olarak alınmış, temsilcileri sözlü olarak dinlenmiş, yapılan çalıştaylarda bu görüşler tüm katılımcılarla paylaşılmış ve hazırlanan taslağa büyük ölçüde aktarılmıştır. Ancak, salt bu tür uygulamaya ilişkin sorunlara yanıt arayan bir çalışma olmakla da yetinilmemiştir. Ülkemizde gelecek dönemde kentleşme, planlama ve imar konularının nasıl bir yeni çerçeve içinde ele alınması gerektiğine ilişkin özgün ve yaratıcı bir model öngörülmüştür. Yeni bir planlama, katılım ve denetim modeli önermenin ötesinde, sunduğu çok sayıda yeni uygulama aracı ile yerel yönetimlere, bu türden yeni bir kentleşme anlayışını yaşama geçirebilmelerinin yolları da gösterilmiştir.

Eğer uygulanma şansı olsaydı bugün afetler konusunda, planlama açısından önemli katkıda bulunacağına inandığım bu kapsamlı mevzuat çalışmasının, şehir planlama ve sakınımla ilgili -ve bence en can alıcı olan- bölümünde Murat hocamızın ana yürütücü ve koordinatör olarak katkısının büyük olduğu belirtilmelidir.

Bu deneyimden sonra yine birlikte, 6 belediyeyi kapsayan ayrıntılı risk azaltma projesinde çalıştık. Murat Hoca artık yeni çalışma alanını o güne kadar planlama mesleğinde pek de öne çıkmayan kentsel riskler ve sakınım planlaması konusuna yöneltmişti.

Resim 4. Dekan Rüştü Yüce ile, ODTÜ KAM Çağdaş Konut ve Kentsel Çevre Arayışları Sempozyumu, 1988 (Yüce'nin dekanlık dönemi, 1985-93).

Resim 5. Dekan Gönül Tankut ve Kent Plancısı Patsy Healey ile (Tankut'un dekanlık dönemi, 1993-97).

Bu sürede, 2003 yılında yayımlanan “İstanbul Deprem Ana Planı”nda tanıtılacak olan risk sektörleri ve kentsel risk azaltma yöntemleri ile kendisinin geliştirdiği bir kavram olan “sakinim planları” ile ilişkili olarak önemli özgün kavram ve yöntemler üretmiş ve bu alanda çok sayıda yayının yazarı olmuştur. Murat Balamir, 2002 yılında kurulan Türkiye Ulusal Deprem Konseyi Üyeliğini, bu bağımsız kurumun 2009 yılında lağvedilmesine kadar yapmıştır. Ayrıca kendisi diğer ulusal organ ve komiteler ile, başta İstanbul olmak üzere, önde gelen büyükşehir belediyelerinin ilgili kuruluşlarının üyesi ve koordinatörü olarak görev yapmıştır. BM Genel Sekreteri’nin özel temsilcisi olarak 1999 yılında kurulan ISDR (International Strategy for Disaster Reduction) tarafından 5 yıllığına Sasakawa Ödül Jürisine Avrupa Üyesi olarak atanmıştır. Murat ayrıca 2011 yılında Avrupa Sosyoloji Derneği’nin (DSCRN, ESA) Afet ve Sosyal Krizler Araştırma Ağı Koordinatörü olarak görev yapmıştır.

Murat tüm bu ulusal ve uluslararası çalışmalarını büyük bir özveri ve başarı ile yerine getirirken mensubu olduğu üniversitede, İnşaat ve Jeoloji Mühendislikleri ile Psikoloji ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin ortaklaşa yer aldıkları “Deprem Çalışmaları” adında lisans üstü düzeyde eğitim veren yeni -ve bildiğimiz kadarıyla Türkiye’de

ilk olan- bir ortak programının oluşmasına büyük katkı verdi.

Özetlersem, sevgili Murat her yönü ile gerçek bir bilim insanı olmanın yanı sıra toplumsal ilişkilerinde de her zaman sevecen, karşısındakilere saygı duyan ve karşılığında da hep saygı duyulan bir akademisyen olmuştur.

Son olarak, Murat’ın tüm bu başarılarla dolu akademik yaşamına ek olarak onun sanatçı yönüne de değinmek gerekir. Murat son derece başarılı bir piyanist ve klasik Batı müziği yorumlayıcısıdır. Ankara’da dönemin en ünlü piyano hocası olan Mithat Fenmen’den dersler almış ve onun gözde öğrencilerinden biri olmuştur. Bu dönemde kariyerini konservatuvarda konser piyanisti olmak üzere sürdürmeyi de düşünmesine karşın daha sonra yine bir başka güzel sanat alanı olan mimarlık eğitimi almakta karar kılmıştır. Bu kararı ile klasik müzik dünyası bir önemli yeteneği yitirirken mimarlık ve şehir planlama alanı yeni bir değer kazanmıştır. Murat’ın müzisyenliğinin onun duyarlı kişiliğini yansıtmakta önemli bir öge olduğu da ayrıca belirtilmelidir.

Yazıma burada son verirken, onu sevgiyle anıyor ve anısı önünde saygıyla eğiliyorum. İyi ki bu dünyada vardın sevgili arkadaşım, dostum, hocam. Hepimiz seninle gurur duyuyoruz. Huzur içinde yat.

* Mimar

İLK KONSERİNİ ORGANİZE ETTİĞİM CANIM KARDEŞİM

M. Ali Uyanık*

Resim 6. Ali Uyanık tarafından düzenlenen ilk konser: Mozart Sonata, TED Ankara Koleji, 1959.

Resim 7. Chopin Polonaise, Alman Kültür, 1961.

Resim 8. Beethoven Sonata Opus 90, Atatürk Lisesi, 1962.

Canım arkadaşım Murat’ın 1959’da ilk konserini ve hayatın bir cilvesi ile mimarlığa geldiğinde, bu iki dünya arasında gerilimini unutamam. Konser piyanisti olabilecek kabiliyette bir piyanist olarak müziğin ruhuna inebilme yeteneği, insanların yarattığı

yegâne canlı varlık olan şehrin ruhuna hâkim olmasını; şehrin yapısı, içerikliliği üzerine önde gelen fikir, yazı üretebilmesini, bunları genç kuşaklara aktarabilmesini sağladı. Hepimizin başı sağolsun.

EVVEL GİDENE SELAM...

Okan Üstüncök*

İçim kan ağlıyor denir ya, durumum işte öyle. Murat verimliydi, üretkendi, neler neler yaptı ama özgeçmişini özetlemeyeyim. Murat dosttu, sağlam dosttu, gerçek dosttu, kadim dosttu, güzel dosttu. Bu herşeyden daha önemli ve değerli sayılmalı.

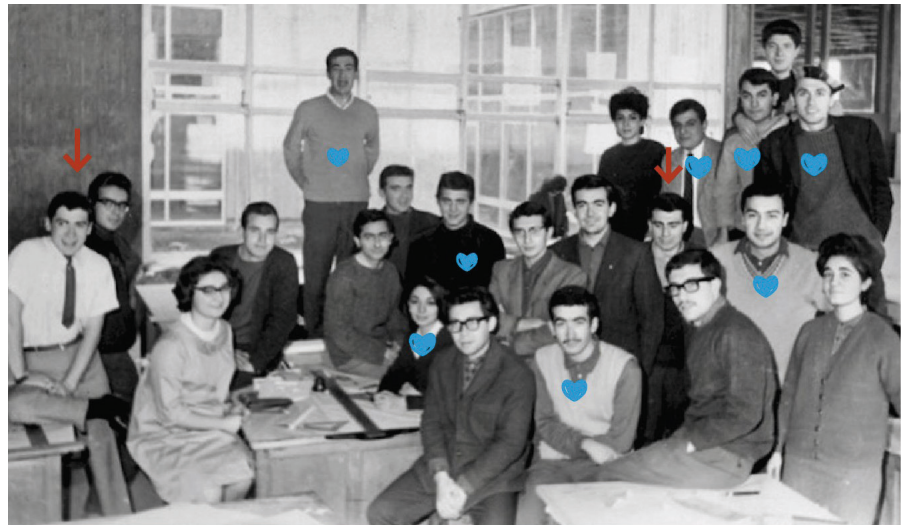
Resimlerden biri 1963 yılından. (Resim 9) Altmış yıl geçti. Yeni yerleşkeye yeni taşınmışız. Tepesi kırmızı okluların biri Murat, biri ben. Resimdekilerin üçte biri artık yok. Nuri Arıkoğlu, Fahrettin Ayanlar, Süreyya Aytaç, Günhan Danışman, Şafak Eren, Berrak Gürsel (Seren), Gürol Öngör, Ziya Tanalı...

Resimleri ve anıları kaldı geride. Resimde olmayanlardan sınıfdaşlarım

Murat Erdim, Akın Haykır, Oğuz Öztuzcu ve Arda Düzgüneş de bırakıp gittiler. Murat, yitirdiklerimin sonuncusu.

Herbiri yüreğimin bir parçasını götürdü yanında. Bir buluşmada şöyle demiştim: "Kişi, kardeşlerini seçemez. Leylek ne getirirse o. Kişi, sınıf arkadaşlarını da seçemez. Dolayısıyla Aristo'ya göre sınıf arkadaşları aslında kişinin kardeşleridir." Beni bırakıp giden her kardeşimle artık biraz daha yalnız, biraz daha yoksulum. Dünya da onlarsız artık daha renksiz. Ne var ki sonunda yeniden buluşacağız. O zamana kadar özleyeceğim ve anlarıyla yetineceğim. Yapacak başka şey yok.

* ODTÜ Mimarlık Bölümü Eski Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Resim 9. Murat Balamir ve Okan Üstüncök sınıf arkadaşları ile birlikte, Yeni Yerleşke, 1963.

Resim 10. 50. yıl buluşması, CerModern, 2011.

Resim 11. ODTÜ-Mimarlık 1. Sınıf partisi, Barakalar, 1960.

* ODTÜ Mimarlık Bölümü Emekli Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

BİTİRMEDİ

Suha Özkan*

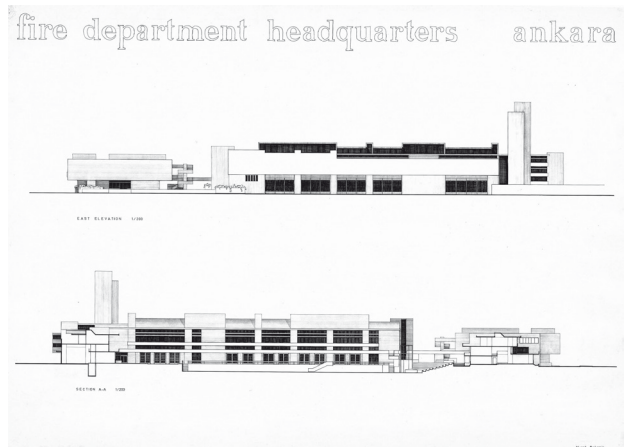
Murat benden dört yaş büyüktü. Onu ilk kez bitirme projesi sunumu jürisinde, tam anlamıyla bir küçük sınıf merakı ile izlemiştim. Konusu "İtfaiye Merkezi"ydi. (**Resim 12**) Sunumunda proje paftaları ile yarışan "İtfaiyeci Karikatürleri" vardı. Tartışmaları anımsamıyorum. Beni onun bu nüktedan yönü çok etkilemişti.

Sonra pırl pırl asteğmen üniformasıyla fakülteye gelip gitmeye başladı. Yakışıklıydı, üniforma da ona yakışıyordu. Sanırım 1969 ya da 1970 yılı olmalı, ben Londra'ya Architectural Association'a (AA) ikinci bir lisans çalışması yapmak için gidecektim. Dekan Sevgili Orhan Özgüner, Londra'dan yeni dönmüş olan Fahrettin Tolun'u bana yol göstermesi için çağırılmıştı. Anımsadığım; "Fahrettin Hoca'nın yaptığını yapma. Onu İngilizce öğrensün diye yolladık.

Orada Türkleri buldu ve gittiği gibi geri geldi" diyerek tatlı bir takılma sonrası beni yönlendirdiler. Bir sonraki yönlendirme bölüm başkanı Ahmet Gülgönen tarafından yapıldı. Görüşü alınacak olan, askerlik görevi bitince fakülteye katılacak Murat Balamir'di. Murat kesinlikle bir yıllık burs ile AA'e gitmememi, akademik kariyer için mutlaka "Doktora" yapmayı planlamamı önerdi. Ben "Archigram, Peter Cook" diye tutturmuşum. Murat o projeyi benim yararına pek gerçekçi bulmadı. Haklıydı. Ben bildiğimi yaptım.

Döndüğümde, onu ilginç ve çok gerekli bir konuda doktora tezi araştırmaları yaparken buldum. Türkiye'de belki de planlı kentleşmenin önünü kesen, 1965 tarihli 634 Sayılı Kat Mülkiyeti Yasasının yarattığı parçalı emlak sahipliğinin yarattığı sorunları inceliyordu. (**Resim**

Resim 12. Balamir'in Y. Lisans tezi: Fire Department Headquarters; aksonometri ve kesit-cephe çizimleri, ODTÜ Mimarlık Bölümü, 1966.

Resim 13. Yunus Nadi Sosyal Bilimler Araştırması Ödülü, 1992. (Yazıda değinilen doktora çalışması, “Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz” başlığıyla.)

Resim 14. Resital programı, ODTÜ Mimarlık Amfisi, 1981 (Bach, The Well Tempered Clavichord; Chopin, Etüdüler).

Resim 15. Balamir'in konserde çalacağı Bach ve Chopin üzerine açıklama notu (program metninden bölüm).

PROGRAM

D. SCARLATTI (1685 - 1757) U. ÇOPUR
Sonat, re minör; Largo 413 (k. 9)
Sonat, re majör; Largo 424 (k. 33)
Sonat, re minör; Largo 422 (k. 141)

J. S. BACH (1685 - 1750) M. BALAMIR
"The Well Tempered Clavichord"
Prelüd, re majör; no. 5
Fügür, re majör; no. 5 (4 parts)
Prelüd, do minör; no. 2
Fügür, do minör; no. 2 (3 parts)

F. CHOPIN (1810 - 1849)
Etüd, fa minör; Op. 25, no. 2

U. ÇOPUR
Prelüd, re bemol majör; Op. 28, no. 15

F. SCHUBERT (1797 - 1828)
Impromptu, La bemol majör; Op. 90, no. 4

A.A. SAYGUN (1907 -)
Anadolu'dan, do majör; Op. 25, no. 1
Meşel

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Rektör Yardımcısı
Dr. Süha ÖZKAN
12 Haziran 1981 Cuma günü saat 15.00'e
Öğretim Üyelerimizden
Murat BALAMIR
ve
Dr. Ülker ÇOPUR'un
Piyano resitalini onurlandırmasını saygıyla iftihar ederiz.

Mimarlık Fakültesi Amfisi

Re Majör Prelüd, tek nefeste söylenecek upuzun ve rengarenk bir cümleden ibaret. Bu niteliğiyle, solo keman için yazılmış bazı müziği (örneğin ünlü Chaconne'n) anmsatıyor. Piyanoyu da bu tür bir ifade içinde şarkı söyleyencesine kullanmak gerekiyor. Aynı tarzdaki Fügür tersine, koyu renk tonları ile dramatik bir ifade ve çok belirgin, tekrarlayan bir motife rağmen zengin ve derinlikli akorlar içeriyor.

Do Minör Prelüd teknik zorluklar, çarpışık pozisyonlar ve yorucu bir tempoda derin bir müzikalite gerektiriyor. Akor oluşturan seslerin en üsttekini (sağ elde) özellikle vurgulamak zorunlu. Daha tanınmış Do Minör Fügür'de her bir nota büyük bir özenle dokunulmak, her akor incelik ve duyarlılıkla tutulmak istiyor. Tema, on parmak aralığı (spectrum) içinde farklı yerlerde karşımıza çıkıyor; sağ üst parmaklarla çalınmış olduğumuz düşünce, ton değiştirip sol alt parmaklara hemen geçiyor. Tüm parmakları aynı beceri ile kullanmaya zorluyor.

Chopin Fa Minör Etüd, sağ el için kıvraklık (agility) çalışması. Öldürücü bir hızla tempo değiştirmeden fazla iniş çıkış yavaşlama hızlanma yaratmaksızın, oldukça düzgün çalmak gerekiyor. Bir anlamda, çok az Chopin gibi çalmak gerekiyor. Ancak uçarcaya hızlı ve hafif olmalı.

13) Aramızda karşılıklı sevgi, saygı ve duyumsamayla pekişen bir dostluk oluştu. Ortak yanımız müzikti. O iyi bir piyanist, ben ise müziksever dinleyici idim. Dostluğumuzun ilk yıllarından sonra onu hiç kendi adıyla anmadım. Ona her ortamda "Piyanist" demek beni gururlandırıyor. Bu hitap neredeyse yarım yüzyıl sürdü.

1980'lerin başına kadar hem fakülte hem de üniversite yönetiminde görev aldım. Fakültenin gereksinimi olan üst düzey akademik derecelerde onu görmek istiyordum. Bu istek nerede ise ona yönelik tatlı bir baskıya dönüşmüştü. İlgiyle dinleyen, anlayışla gülümseyip, bildiğini inatla sürdüren bir sebatkarlığı vardı. Bu konudaki konuşmalarımızda, Murat'a yumuşak yeri olan klasik müzik sevgisinden yaklaşıp dener, sık sık Franz Schubert'in **Bitmemiş** (8'inci) Senfonisi'ni, onun tezine benzetip anımsatır, 9'uncuyu da bestelediğine göre o yapıtın, amaçlı olarak **"Bitirilmemiş"** olduğunu düşünerek, kendisine: "Seninki de nasıl olsa **'Bitmeyecek'**" diye takılır, "Bırak böyle sun; insanlar uzun yıllar **'Bitmiş'** miydi? **'Bitirilmemiş'** miydi? **'Bitmeyecek'** miydi? diye tartışınlar"

derdim. O her sorduğumda yeni bilgi ve belgeler bulduğunu söylerdi. O "kılı kırk yaran" mükemmeliyetçi tutumu ile yıllar yılları izledi. Bu arada ben 30 yıla yakın bir süre ODTÜ'den ayrı kaldım. Döndüğümde profesör olmuştum. Tezini ne zaman **bitirdiğini** sormadım. Çünkü aramızdaki duyumsamaya göre **bitmeyecekti**.

1999 Depremi sonrası deprem konusunda uzmanlaşmıştı. Alana katkılarını yurt dışındayken izlemiştim. O alanda, ihmal edilemiş kentsel planlama ve doğal afetler konusunda iz bıraktı.

2009 yılında ODTÜ'ye döndüğümde Basın İşliği Uzmanı dostum, "Biz Murat Bey'e söyleyemiyoruz. Bir kitabını bastık 20 yıldır istiflenmiş bekliyor. Bir önsöz yazacak, basıp, ciltleyip bitireceğiz." dedi. Ben, için için, "O iş beni aşar. Beklesin, **Bitmeyecek.**" diyebilirdim. Piyanist'le aramızdaki hukuk Schubert idi. İş o zaman, orada **bitmişti**.

Piyanist ile anılarımdan en güzeli, ODTÜ öğrencilerine verilen resital idi. (Resim 14, 15) İki gerçek virtüöz, Ülker Çopur ve Murat Balamir'in Mimarlık Amfi'sinde verdiği piyano resitalini

unutamam. Çopur Domenico Scarlatti ile başladı. Üç sonat çaldı. Bitirdi, alkışlarını aldı. Sonra Johann Sebastian Bach'dan Prelüd ve Fügler çalmak üzere Balamir geldi ve bir profesyonel titizliğinde bize güzel anlar yaşattı. Sıra çok daha kolay olan Frédéric Chopin'in Etude'lerine geldiğinde, aynı özgüvenle başladı. Durdu. Birkaç mezür geriye gitti. Yeniden çalmaya başladı. Durdu. Yüzünü buruşturup, kalktı ve sahneyi terk etti. Eseri çalışı istediği mükemmeliyette değildi. **Bitirmedi.** Çopur, Franz Schubert ve Ahmet Adnan Saygun sonatları ile resitali tamamladı.

O gün meğer çok özel bir günmüş.
O resitalde Piyanist'i ilk kez tanıyıp

izleyen Aydan (Keskin-Bilirgil) Balamir'in "dikkatini mi çekmiş" desem? "hemen orada hayran olmuş" mu desem? "bir sonatla aşk olur mu" desem? bilmiyorum. Evlendiler. Yıllarca sevdiğim iki insanın mutluluklarını izlemek hoştu. Hele eylemci bir düşünür olarak bu dünyaya Selçuk'u armağan ettiler, ki onun varlığı her şeye değer.

İzleyen yıllarda Piyanist ile resital konusuna hiç girmedik. Çünkü, ne denli konuşsak, onun o karmaşık mükemmeliyetçiliğini anlamak zordu. O tutuma saygım hiç **bitmeyecekti.**

Keşke ömrü de **bitmeseydi.**

DEĞERLİ DOST MURAT BALAMİR'İN ARDINDAN BİRKAÇ SÖZ

Polat Gülkan*

Resim 16. Murat Balamir 2000'ler.

Eğer aradan geçen 60 küsur yıllık zaman dilimi (**Resim 17**) beni yanıltmıyorsa, Murat'ı TED Ankara Koleji Erkek Lisesi'nde tanıdım (o zamanlar henüz yolun karşısındaki kız kısmıyla birleşmemiştik). Daha sonraları ODTÜ'de yollarımız artan sıklıkla kesişti. Bu tazelenen temaslarımız afetlerin, çoğu zaman depremlerin, ülkede yol açtığı maddi kayıpların azaltılmasıyla ilgili olurdu. Benim Afet İşleri Genel Müdürlüğüyle gerçekleşen temaslarımda onlara devamlı olarak fay haritaları, jeofizik araştırmalar, bina hasarları ve yönetmelik uygulamalarının yanında, işe bir de sistem boyutuyla, şehir ve bölge planlaması gözlüğüyle eğilmelerinin gerektiğini telkin etmekteydim. Zaman içinde kısmen gerçekleşen bu tavsiyelerin fikir babasının Murat Balamir olduğunu söylemek lazım gelir.

Murat'ın bilgisine ve düşüncelerine gittikçe artan sıklıkta danışır hale gelme işi, bürokrasinin mutad yavaşlığına rağmen, 1990'lı yıllarda meydana geldi. Önce 1994'te UNDP desteğiyle ve biraz da naif bir anlayışla, "Türkiye'nin Afet Yönetimi Sisteminin İyileştirilmesi" başlıklı projeye işe giriştik. O sıralarda BM'nin başlattığı "Uluslararası Tabii Afet Riskinin Azaltılması Onyılı (IDNDR)" çalışmaları da sürmekteydi. Genel Müdürlük bizden ODTÜ olarak ülke politikalarının nihai ülke raporuna girmesine yönelik alt başlıkların kaleme alınması için destek talebinde bulundu. Murat, bu yazıların hazırlanmasında

benim gibi isimsiz ve karşılıksız katkı verdi.

Mühendislik ve yerbilimleri disiplinleri afetlere dar açıdan yaklaşır. Mesela inşaat mühendisleri deprem sonrası etkilenen yerleşimleri gezip bol fotoğraf çektikten sonra binaların neden ve nasıl yıkıldığı hakkında fikir yürütmenin mesleki sorumluluğun yerine getirilmiş olmasıyla eş tutma zannındadır. Hele raporlara yerbilimcilerinden duydukları yarım yamalak fay güzergâhları, bunların yılda hangi hızda hareket ettikleri ve onların hangi jeolojik dönemden beri var oldukları hakkında söz etmenin ileri bilim niyetine eklenmesi, adeta tören benzeri bir alışkanlık haline gelmiştir. Kendini tutamayıp coşan kimi afet raporu hazırlayan "afet uzmanları" da son paragraflarında "vatandaşlara hazırlıklı" olmaları konusunda akıl öğretirler. Murat Balamir hafif gülümsemeyle bize bunların ne kadar içi boş laflar olduğunu hatırlatırdı. Afetlerin insan yerleşimleri boyutunu dikkate almayan değerlendirme raporlarının topluma hiçbir şey katmadığını söylediğinde diyecek laf bulamazdık.

ODTÜ Afet Yönetimi Araştırma Merkezi 1997'de uzun üniversite içi ikna turları ve kulis faaliyeti sonucu meydana getirildi. Üstü kapalı da olsa "canım afet de yönetilir miymiş?" diyenler bile çıktı. O zamanki yönetim, kurulmaya yeşil ışığı yakmadan önce katıyen bütçe ve personel talebinde bulunulmasını bize şart koştu. AYM bugün İnşaat

* ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü Emekli Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Resim 17. Yazıda değinilen “aradan geçen 60 küsur yıllık zaman dilimi” içinde Balamir, 1960, 90’lar ve 2010’lar.

Mühendisliği Bölümünün K6 binasında Rektörlüğe bağlı bir birim olarak faaliyet göstermektedir ve çeyrek asırdan beri kendi projelerinin gelirleriyle ayakta durmaktadır. Murat ilk Yönetim Kurulunda görev aldı ve bunu 8-10 sene devam ettirdi. Merkezin yerine getirdiği en önemli ödevlerden birisi 1997-1999 arasındaki yoğun çalışmalarını sonucu hazırladığı “3194 Sayılı İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin Yeni Bir Yapı Kontrol Sistemi ve Afetlere Karşı Dayanıklılığı Sağlayacak Önlemleri İçermek Üzere Revizyonu Araştırması Müşavirlik Hizmetleri” raporudur. Raporun meydana getirilmesinde Polat Gülkan, Murat Balamir, Haluk Sucuoğlu, Raci Bademli, Bengü Duygu, Melih Ersoy ve Gönül Tankut katkı verdiler. Türkiye’deki imar düzenini ve mevzuatını, içinde barındırdığı kusurları, çelişkileri, karmaşıklığı ve afet boyutundan kopukluğunu bütünüyle ele alan ve çözüm yolları gösteren bu çalışma, garip bir tesadüfle 10 Ağustos 1999’da TOKİ’ye sunuldu. Bir hafta sonra Cumhuriyet tarihinin en tahripkâr depremine maruz kalacağımızı bilmiyorduk.

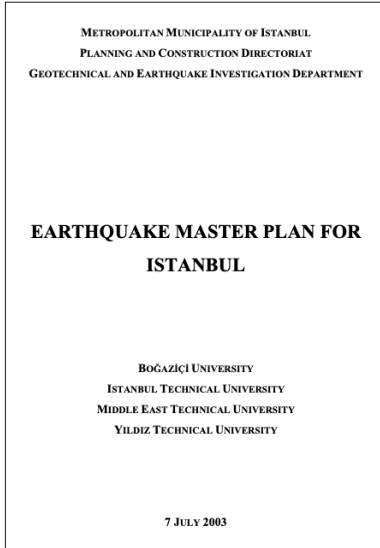
Merkez iki yıl sonra yine uzun vadede ülke insanlarına toplumsal fayda şeklinde geri dönecek bir başka geniş kapsamlı çalışmada nazım rol aldı: “İstanbul İçin Deprem Master Planı.” Çalışma 1344 sayfayı bulan içeriğiyle Türkiye’nin kalbi olan metropoldeki bir depremin yol açabileceği sonuçları saymakta ve karşı tedbirleri sıralamaktaydı. (Resim 18) Murat bu çalışmanın “İdari Yapının Değerlendirilmesi, Yerleşim, Hukuki Çalışmalar ve Kaynaklar” başlıklı alt kısmının yazarı ve izah edicisiydi. Ne yazık ki o çalışmanın gerektirdiği mali kaynak ve siyasi kararlılık ortada olmadığı için dört başı mamur

ütöpik bir çalışmanın ötesine geçtiğini söyleyemem.

Murat’la bütün saydığım çalışmalar sırasında gerek Afet Yönetimi Araştırma Merkezinin salonunda, gerekse onun Mimarlık Fakülte binasındaki eski atölyeden bozma büyük odasında radyodaki klasik müzik eşliğinde uzun saatler geçirdim. Bir gün radyodan gelen piyano sonatına dikkat verdik. Schubert parçasının orta yerinden itibaren kulak verdiğimiz müzik tonu uzun günün yorgunluğuyla bizi rahatlatmaktaydı. Ben cevabını kendim de bilmeden “söyle bakalım piyanist kim? diye sordum. Biraz daha kulak verdi ve sonra “Alfred Brendel” diye cevapladı. Bittiğinde spiker onu doğrulamıştı.

Karakteri itibarıyla mükemmeliyetçiydi. Konuşmasıyla, kıyafetiyle, oturup kalkmasıyla, sahibi olduğu sahici kültür ve terbiyeyi size hissettirirdi. Kalem aldığım bildirimleri, makaleleri ve raporları inceleyince bunu görürsünüz. İfadelerini sağlam mantık yapısı altında dizen bir yazardı. Afet Yönetimi çalışmalarının temel prensibi olan “herhangi bir tehlikeye karşı alınan önlem, ihtiyat ve tedbirler manzumesi” için sık sık kullandığı “sakinim” kelimesini ona mı borçluyuz, bilmiyorum. Fakat kendi alanında bu kavramla derin izler bıraktığını söyleyebilirim. Murat Balamir hiçbir zaman mesela bir deprem sonrasında televizyona çıkıp 15 dakikalık şöhret olma hakkını kullananların seviyesine inmedi. İhtiyacı da yoktu. Planlama biliminin araçlarının kullanılmasında çabuk toparlanabilir yerleşimlerin gerçekleşeceği düşüncesini kendi meslek dengi insanlara aşıladı. Bir bilim insanının elinden başka ne gelebilir?

Ona veda edip toprağa emanet ettik. Geride kalan bizler Murat Balamir’in yokluğu ile daha fakiriz.

Resim 18. İstanbul için Deprem Master Planı Raporu, 1344 sayfa, 2003.

BİR DOSTUN ARKASINDAN

Tamer Gök*

*ODTÜ Mimarlık Bölümü Eski Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Bir dostun arkasından anma yazısı yazmak ne kadar zor ve de ne talihsizlik!

Bunun için oturuyorsunuz 50 senenin muhasebesini yapıyorsunuz. Evet, tam yarım asırdır sevgili Murat ile sık ve yoğun, aralıklı ve seyrek iş birliğimiz, arkadaşlığımız oldu. İngiltere'den lisansüstü çalışmasını tamamlayıp döndükten sonra ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde göreve başladı; ortak dersler verdik, proje stüdyoları yürüttük, projeler yaptık. İmar davalarında Danıştay'a bilirkişilik yaptık. Grubumuzun 3'üncü ismi rahmetli Gönül Tankut hocamızdı, bölümün "anası" idi. Güzel bir üçlü idik, verimli ve keyifli çalışmalar yaptık. (Resim 20,21)

1970'li yıllar ODTÜ'nün zor seneleriydi. Siyasi iktidarın üniversite yönetiminde rahatsızlık yaratan tutum ve tavırları, boykotlar ve öğrenci olayları eğitim sürecini olumsuz etkiliyordu. Zaman zaman karamsarlığa kapıldığımızda Murat'ın moral veren, umut aşılayan yorumları kurtarıcı olurdu. İstisnai bir "titizliği" vardı Murat'ın. Bu titizlik, sanatçı kişiliği ile birleşince zaman zaman yorardı bizi. Yaptığımız projelerde yaratıcı ve inovatif tavırları başarılarımızı sağlamış, benim için de oldukça öğretici olmuştur.

Birlikte ders gezilerine çıktığımızda aynı odada kalırdık. Akşam yanında getirdiği portatif egzersiz klavyesini açar sessizce çalışmasını yapardı. Sesi çıkmadığı için hangi amaçla yaptığını sorduğumda parmaklarının terbiye ve alışkanlığının

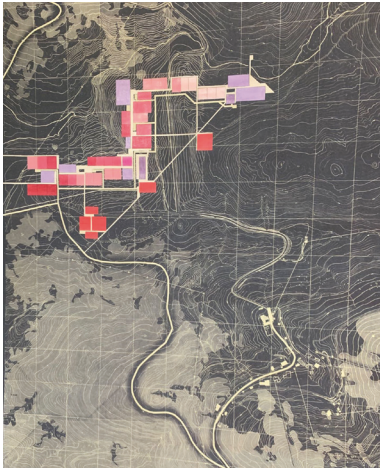
kaybolmaması nedeniyle buna mecbur olduğunu söylerdi. Piyano ve müzik konusunda sevgisi ve bilgisi hayranlık uyandırır. Nadir de olsa becerisini konser ile çevresine takdim ederdi.

Sonradan ben Ankara'dan ayrılıp Mersin'e geldiğim için seyrekçe görüşüp haberleşmeye başladık. Ama tüm yazı ve araştırmalarının birer kopyasını mutlaka benimle paylaşırdı. Eleştiri ve önerilerimi beklediğini özellikle söylerdi. Murat'ın akademik ve bilimsel niteliklerinden bahsetmeyeceğim, hepimizin şahit olduğu ve alkışladığı üstün bir performans kalitesi vardı. Yüreğim onun dostluğu ile sınırsızca dolu!

15-20 sene evvel bir gün, dönemin ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı aradı: "Tamer Hocam sizi Murat'ın profesörlük jürisine koyacağım, kabul ederseniz" dedi. Şaşırdım, "şeref ve mutluluk duyuyorum" dedim. Gerçekten de başvuru dosyasını büyük bir takdirle incelemiştim.

Yine en son 4 yıl kadar önce telefon etti "yahu dostum eski belgeleri temizlerken senin bana verdiğin kefalet senetleri elime geçti, ne yapayım bunları?" diye sordu. 1970'li yıllarda taksitle Reno marka bir otomobil alırken kefil olmuşum borcuna karşılık, bulunca da duyulanmış...

Eserleri gençlere ve bilim camiasına kaynak oluyor, güç veriyor. Anıları yüreğimizde yaşıyor. Nur içinde yatsın.

Resim 19. Uludağ Milli Park 2. Bölge Gelişme Planı, ODTÜ uygulamalı araştırma projesi (Gönül Tankut ve Tamer Gök ile), 1977.

Resim 20. Gönül Tankut ile, 1980'ler.

Resim 21. Tamer Gök ve öğrencilerle, 1980'ler.

Resim 22. Murat Balamir Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencileriyle, 1980'li yıllar.

MURAT BALAMİR, AFET YÖNETİMİ VE SAKINIM PLANLAMA ALANINDA ÇIĞIR AÇAN İSTİSNAİ BİR AKADEMİSYEN, TOPLUMA UYARILARDA BULUNAN İLERİCİ BİR AYDIN

Ömer H. Kırıl*

* Y. Şehir Plancısı

Murat Hocamız emeklilik sonrasında, Ankara ve Çeşme’de, meslek alanımıza Şehir Plancıları Odası yayınları arasında yer alan 3 önemli kaynak eser kazandırdı: (**Resim 23**)

- Uzun yıllar üzerinde çalıştığı ve uluslararası düzeyde bir ansiklopedik sözlük niteliğinde olan “Afetler, Risk Yönetimi ve Sakınım Planlamasının Kavram ve Terimleri” kitabı,
- Uzun yıllar verdiği “Kent Ekonomisi” dersinin içeriğinden oluşan; öğrenciler, genç akademisyenler ve meslektaşlar için bir el kitabı niteliğindeki “Şehir Plancıları için Ekonomi Notları: Rant ve Taşınmaz Ekonomisi” kitabı ve
- Afetler, kentler, yasal ve kurumsal yapılanma konularında yapmış olduğu konuşmalardan ve yazmış olduğu yazılardan derlediği “Plancının Cassandra Yazgısı” kitabı.

Plancının Cassandra Yazgısı başlıklı kitabında Cassandra mitolojisiyle ilgili şunları yazmıştı:

“Mitolojide, Truva’nın son kralı Priam ve eşi Hecuba’nın en güzel kızı idi Cassandra. Zeus’un oğlu Apollo, Cassandra’ya aşkı karşılığında geleceği görme yeteneğinin sırlarını vermek ister. Buna olur diyen Cassandra, Apollo’nun aşkını karşılıksız bırakınca lanetlenir. Lanet, Cassandra’nın uyarılarına kimsenin kulak asmamasını getirir. Öyle ki, Cassandra, atlı tuzağı önsezi

ile görüp uyarılar yapmasına karşın kimseyi inandıramadığından, Truva’nın düşmesini engelleyemez.”

Murat Balamir Hocamız, Cassandra metaforuyla aslında plancılarla ilgili şu saptamaları yapar:

“Geleceği düşleyen biz plancılar da toplumu, kamu yönetimlerini ya da işverenleri ikna etmede kendimizi hemen her zaman Cassandra konumunda buluruz. Bir yatırımın yapılması ya da bir projenin gerçekleştirilmesinde çoğu kez daha doğru bir seçeneği savunma gereği doğar. Kimi zaman ise, bu çaba istenmeyen bir sonucun önlenmesi ya da yapılan yanlışların topluma yararına düzeltilmesi içindir.”

Plancının Cassandra Yazgısı başlıklı kitaptaki yazılarının hemen hepsi, “tehlikeler karşısındaki bilgisiz tutumlar, yapılan yanlışlar, yetersiz yasal ve kurumsal önlemlerle” ilgilidir.

Kitabın önsözünde; “Üzerimizde bir lanet olsa gerek ki, her fırsatla dile getirdiklerimiz önemsenmeyip Cassandra kimliğimizin pekiştirilmekte” olduğu vurgulanır. “Cassandra” benzetmesinin kökeninde “kaderci toplum” anlayışına karşı geliştirdiği “dirayetli toplum”, “dirençli toplum” ve “dirençli kent” kavramsallaştırması vardır.

1999 depremlerinden sonra kaleme aldığı “Afet, Siyaset, Dirayet” başlıklı yazısında “kaderci toplum mu dirayetli toplum mu?” diye kaderci tutumları, yaklaşımları sorgular, gazete ve

Resim 23. 2018-21 arası yayınlanan 3 kitabın basım tarihleri: (i) 2018, 2021, (ii) 2021, (iii) 2019, 2021.

Resim 24. Ali Faruk Göksu ve Ömer Kiral ile, Çeşme, 2020.

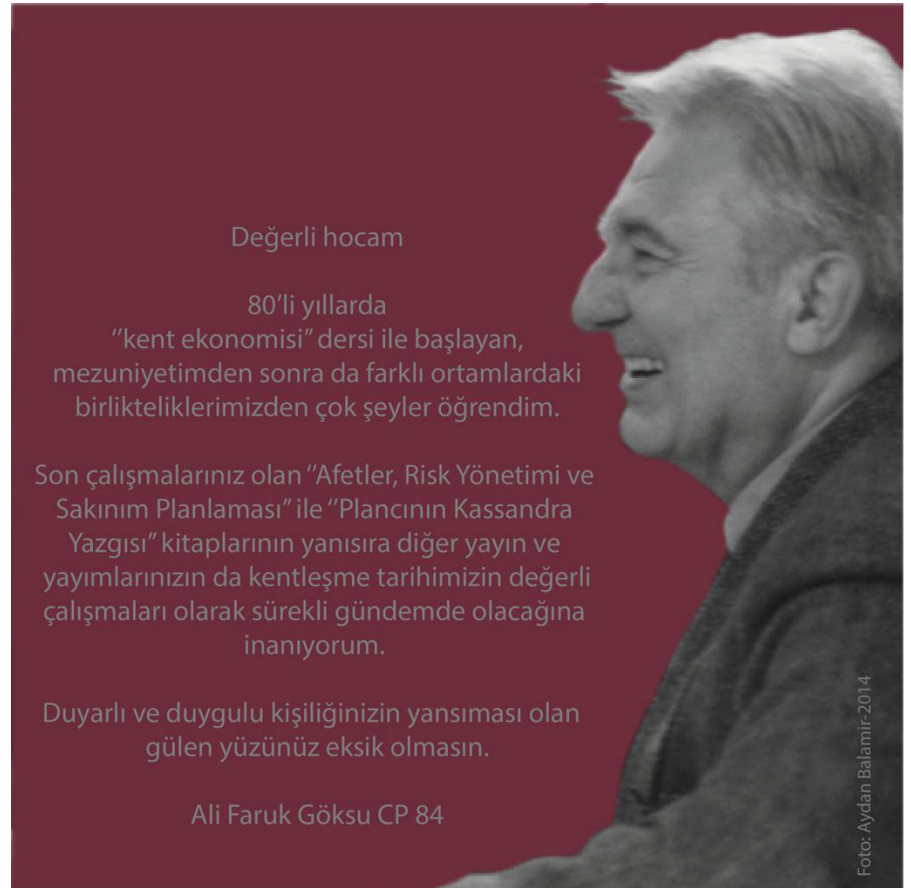
dergilerde yayınladığı yazılarıyla kaderciler toplum anlayışında olanları, statükocuları, göstermelik girişimleri, yanlış politikaları ve uygulamaları eleştirirdi. Dirayetli topluma, dirençli yerleşmelere ulaşmak için bütüncül politika ve planlama yaklaşımıyla modeller geliştirir, mesleki çevreleri, kamuoyunu, bizleri uyarır, toplumun risklere duyarlı bir kültür edinmesinin gerekliliğini vurgulardı.

Murat Hoca, tek boyutlu yapı güçlendirmesi yaklaşımının bütüncül afet yönetimi ve risk azaltma çabalarında yetersiz kalacağını vurgulamıştır. Afet risk yönetimi alanında kentsel planlama yaklaşımıyla afet öncesinde olası zarar ve kayıpları azaltmanın önemine ve önceliğine dikkat çekmiştir. Bu amaçla iki yeni planlama türü önermiştir. İsim babası olduğu "Sakınım Planı" ve "Toplumsal Direnç Planı."

Doğal afet, tehlike ve risklerin yanında şehircilik ve planlama alanında büyük bir boşluğu dolduracak biçimde yerleşmelerdeki tehlikeleri ve risk havuzlarını tanımlamıştır. Bunlar

arasında makroform ve kentsel büyüme eğilimleri, kentsel doku, kentsel zayıflıklar, tehlikeli kullanımlar, uyumsuz kullanımlar gibi tehlike ve risklere özellikle dikkat çekmiştir. Kentsel planlamayla bütünleşecek biçimde sakınım planlamasının temellerini atmıştır. Günümüzde merkezi ve yerel yönetimlerin kentsel risk yönetimi ve sakınım planlaması girişimleri varsa, bu büyük ölçüde Murat Balamir Hocamızın 1998'den sonra geliştirdiği kavramsal çerçeve ve çabaları sayesinde.

Sadece öneriler yapmakla da kalmamıştır; akademisyenliği yanında merkezi kurum ve kuruluşlarda, yerel yönetimlerde görev almış, aktif olarak risk yönetimi ve sakınım planlama çalışmalarında önemli katkılar yapmış ve çalışmalarını yönlendirmiştir. Özellikle 1999 depremlerinden bu yana en büyük risk havuzunu barındıran İstanbul için sakınım politika ve planlama konularına özel bir önem vermiştir. Bunlar arasında, günümüzde de referans verilen önemli kaynak niteliğindeki çalışmalarını sayabiliriz:

Değerli hocam

80'li yıllarda

"kent ekonomisi" dersi ile başlayan, mezuniyetimden sonra da farklı ortamlardaki birlikteliklerimizden çok şeyler öğrendim.

Son çalışmalarınız olan "Afetler, Risk Yönetimi ve Sakınım Planlaması" ile "Plancının Cassandra Yazgısı" kitaplarının yanı sıra diğer yayın ve yayımlarınızın da kentleşme tarihimizin değerli çalışmaları olarak sürekli gündemde olacağına inanıyorum.

Duyarlı ve duygulu kişiliğinizin yansıması olan gülen yüzünüz eksik olmasın.

Ali Faruk Göksu CP 84

Foto: Aydan Balamir-2014

Resim 25. 80. doğum günü için eski öğrencileri ve meslektaşlarından gelen dijital hediyelerden biri, Ali Faruk Göksu, 2021.

- İmar Mevzuatı ve Kurumlarının Afetlere Karşı Dayanıklı Kılınması çalışması,
- Pilot Belediyeler için Sakınım Planları ve Belediye Sakınım Planlaması El Kitabı,
- İstanbul Deprem Master Planı,
- Ulusal Deprem Konseyi bünyesinde Ulusal Deprem Stratejisi.

Murat Balamir, üniversitedeki bilimsel ve akademik çalışmalarının yanı sıra, aynı zamanda sorumlu bir aydın olarak toplumu, kurumları, merkezi ve yerel yöneticileri eleştirmeye ve Türkiye kentlerindeki aşırı risklere karşı uyardırmaya özen göstermiştir. Özellikle son dönemlerde tehlikeler, riskler ve sakınım politika ve planlama konularında belediye başkanlarına ve kadrolarına ciddi uyarılarda bulunmuştur.

Mimarlık Dergisi, Planlama Dergisi, Cumhuriyet Gazetesi, Bilim ve Teknik, Bilim ve Gelecek dergileri gibi ciddi yayın organlarında birçok yazısı çıkmış, çeşitli kuruluşların düzenlediği konferanslarda seminerlerde konuşmalar yapmıştır. Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası gibi meslek kuruluşlarının çalışmalarına gönüllü katkılarda bulunmuş, çalışmaları yönlendirmiştir.

Murat Balamir Hocamız sadece Türkiye’de değil aynı zamanda uluslararası ortamlarda da tanınan etkili çalışmalar yapan bir bilim insanıydı. Avrupa Planlama Okulları Birliği ve Avrupa Sosyoloji Birliğinde Risk Yönetimi ve Afetler Araştırma Gruplarını oluşturmuş, yönetim kurullarında çalışmış ve koordinatörlük yapmıştır. Entelektüelliği, akademik paylaşımlarındaki cömertliği ve insanlığı, onları derinden etkilemiş ve ilham vermiştir.

Bilimsel yetkinliği ve saygın kişiliği uluslararası kuruluşlarda tanınmışlığını artırmış ve 2009-2017 arasında sekiz yıl Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Kurulu’sunun Sasakawa Ödülü Jürisinde Avrupa Temsilcisi olarak jüri üyeliğine ve sözcülüğüne seçilmiştir.

Murat Hocamız istisnai bir akademisyen ve bilim insanıydı. Yerleşmelerin karşı karşıya kaldığı tehlikeler, riskler, yerleşmelerin dönüşüm modelleri ve sakınım süreçleri gibi birçok konuda sürekli uyarılar ve ciddi katkılar yapan sorumlu aydın kimliğiyle de kalıcı izler bırakarak, yaşarken tarihe geçmiştir.

Onun yazıları, konuşmaları ve kitapları öğrencilere, meslektaşlarına akademisyenlere ve kamu yöneticilerine ışık tutmaya devam edecek. Murat Hocamı sevgiyle anıyor, dostluğunu özleyorum.

Resim 26. Anma toplantısı afiş ve duyuru, 22 Kasım 2022.

MURAT İÇİN BİRKAÇ SÖZ

Ruşen Keleş*

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Murat Balamir kardeşimizi yıllar önce İngiltere'den döndüğünde tanımak şansına sahip olmuştum. Yakın dostluğumuz, o tarihten bu yana, ODTÜ'de, SBF'de, meslek odalarının etkinliklerinde ve başka ortamlarda devam etti. Kendisini zamansız bir biçimde yitirmiş olmamızdan en büyük acıyı duyanlardan biri de benim. Yakın çalışma arkadaşları olan gençlerin, bırakınız onu unutmayı, ardından anma toplantıları düzenlemelerini ve anı kitabı yayınlama girişimlerinde bulunmalarını takdire değer bir kadirşinaslık olarak değerlendiriyor ve kendilerini kutluyorum. (Resim 26)

Anma toplantısının yapıldığı salonun hemen yakınındaki çalışma odasında, Murat'la, 1999 Marmara Depreminin ardından İmar ve İskân Bakanlığınca verilen bir proje dolayısıyla, 2000'li yılların başlarında sık sık birlikte olduk. Projenin konusu, deprem riskinin azaltılması amacıyla imar, yapı ve planlama politikalarımızın gözden geçirilmesi ve gerekli yeniliklerin yapılmasıydı. Aylarca, ODTÜ'ye her geldiğimde, buluşma yerimiz onun çalışma odası oldu. Konukseverliğine de

yakından tanık oldum bu vesileyle. O projede birlikte çalıştığımız arkadaşlar arasında, İnşaat Mühendisliği Bölümünden Sayın Polat Gülkan ve Sayın Haluk Sucuoğlu ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Melih Ersoy kardeşimiz de vardı.

Murat, hepimizin yakından bildiği üzere, meslek arkadaşlarıyla, öğrencileriyle ve temasta olduğu herkesle nasıl konuşulacağını çok iyi bilen zarif bir insandı. İdeal niteliklere sahip bir bilim insanını yitirmekle, üniversitemizin, ülkemizin, ailesiyle yakın dostlarının büyük ve yeri doldurulamayacak bir kayba uğradıkları kanısındayım.

Anısına yayınlanmış olan "Armağan Kitap"ın girişinde de belirttiğim gibi, toplumda ve meslek camiasında bu denli tartışmasız saygınlık uyandırmış olan Murat Balamir'in üstün başarılarının ardında, her başarılı erkeğin durumunda olduğu gibi, bir saygın kadının kararlı duruşu ve desteği vardır ki, o da Sevgili Aydan Balamir'dir. Kendisine yeniden başsağlığı diliyor, çalışma arkadaşlarına sevgilerimi sunuyorum.

Resim 27. Arka planda: Geoffrey Payne, Ruşen Keleş, Murat Balamir, 2018.

MY FRIEND AND COLLEAGUE MURAT BALAMIR**Geoffrey Payne***

It has been both a privilege and a pleasure to have known my great friend and colleague Murat Balamir for many years. Our shared passion for the environment and the need to build capacity to protect and enhance the lives of increasing urban populations was the basis of our many discussions both by email and in person about housing, disaster risk reduction and mitigation.

Following the Asian Tsunami, I had been involved with the formation of a "Development from Disasters Network" based in the UK. Murat's influential role in addressing disaster risk mitigation in Turkey and through his contribution to the Association of European Schools

of Planning following the 1999 Izmit Earthquake provided an invaluable source of advice and support. He produced many influential publications on these issues, all of which have improved understanding and provided the basis for progressive policy. This is an immense legacy to pass on to the next generation.

Murat was a very good friend and I greatly enjoyed meeting him and Aydan for dinner with our mutual friend Professor Ruşen Keleş on visits to Ankara. (Resim 27) His kindness and generosity of spirit was always evident and I will greatly miss his friendship, but treasure many happy memories.

* Housing and Urban Development Consultant, Geoffrey Payne & Associates.

DOLMAYACAK BİR BOŞLUK: MURAT BALAMİR**Celal Abdi Güzer****

Yaşamdan ayrılan kişiler bir boşluk bırakır arkasında. Bir daha dolmayacak bir boşluk. Ayrılan kişi bize ne kadar yakınsa, yaşamına dokunduğu kişiler ne kadar çoksa bıraktığı izler derin ve belirgin, bıraktığı boşluk da o kadar büyük olur. Murat Balamir'in kaybı ailesi, öğrencileri, arkadaşları, içinde olduğu kurumsal ağlarda yer alan kişiler başta olmak üzere pek çok kişi için büyük bir boşluk oluşturdu.

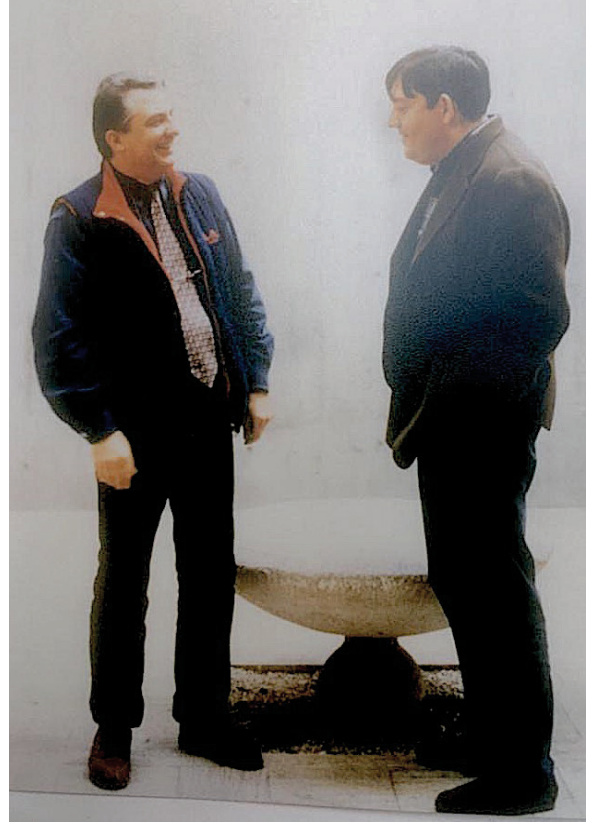
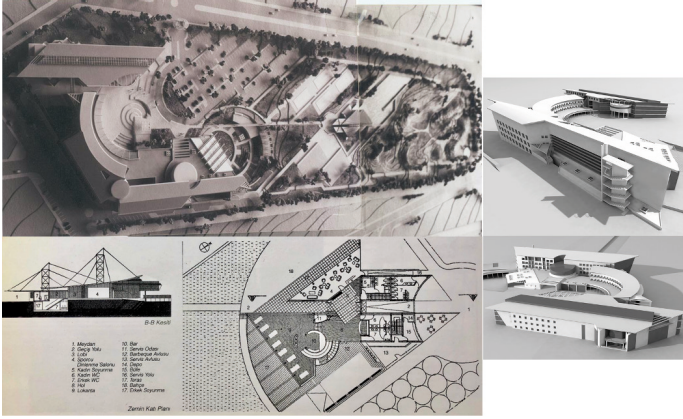
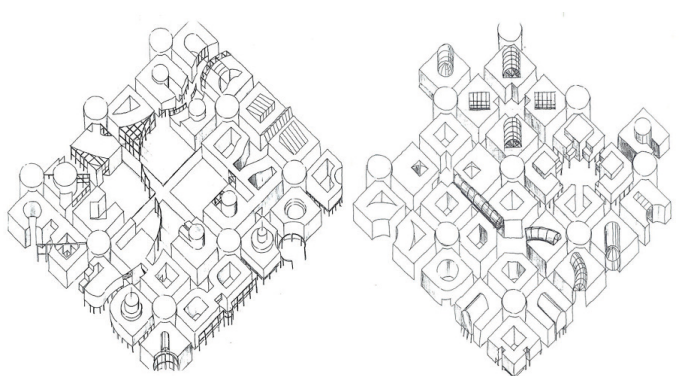
Kendisi ile yolumuz birçok nedenle birden çok kez kesişti. Aydan'ın eşi, meslektaşım, mesai arkadaşım, Çeşme ODTÜ Sitesinde komşumuz, beraber ödül aldığım yarışma arkadaşım, projelerde, araştırmalarda takım arkadaşım (Resim 29,30), 10 küsur yıl çıkardığımız fakülte ajandalarında telaş arkadaşım, seyahatlerde yol arkadaşım, MATPUM'da bir dönem oda arkadaşım, Jale Erzen'in bahçe toplantılarında, ev sohbetlerinde grup arkadaşım... Her biri birçok alt başlık, etkinlik, anı, paylaşım barındıran pek çok ortam, pek çok kesişme. Bu ortamlarda yapılan katkıları, bırakılan izleri, dokunulan yaşamları görme şansım oldu.

Murat Balamir akademik konulardan gündelik olaylara titiz, sakin ve eleştirel mesafesini koruyan

yaklaşımı, şartlanmaksızın tek boyutlu düşüncelerden uzak durma ve alternatif yaklaşımlara açık kalma alışkanlığı ile bir rol model oluşturdu. Planlama, mimarlık, tasarım, mühendislik ve sanatı her ölçekte birbirleri ile ilişkilenen ve birbirlerinden beslenen, birbirlerini dönüştüren alanlar olarak gören meslek anlayışı ile fakülte ortamında farklı araştırma alanları ile farklı kişiler arasında bağ oluşturan bir kişi oldu. Depremden planlamaya ve kentsel tasarıma, yapı tasarımından konut araştırmasına, fakültenin kapsadığı geniş şemsiyenin hemen her alanında var oldu, ürün verdi. Bu nedenle farklı konulara, çok sayıda araştırmacıya aynı anda dokundu.

Kimilerimiz için beraber yarışmaya girdiği bir mimar, kimilerimiz için deprem ya da konut araştırmacısı, kimilerimiz için plançı, kimilerimiz için sorun çözen bir idareci, hepimize katkı sağlayan bir yayıncı ama hepsinden önemlisi her zaman konuşmaktan, paylaşmaktan mutlu olduğumuz, birikim ve deneyiminden faydalandığımız bir kişi oldu. Kurduğu ilişkiler ağım korumak, bıraktığı boşluğu durdurmak kolay olmayacak.

** ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Resim 28. Ankara Büyükşehir Belediyesi, Merkezi İş Alanı Kentsel Tasarım ve Planlama Ulusal Yarışması, Birinci Mansiyon (Hakan Gürsu ve Talat Birgönlül ile), 1993.

Resim 29. TC Merkez Bankası Eğitim ve Rekreasyon Tesisleri (ilk kısımlar Abdi Güzer ile), 1998-2006.

Resim 30. Göbektaşı'nda keyifli bir sohbet anı

Resim 31. "... her zaman güler yüzlü ve katılıma, ortak iş yapmaya davet eden..."

MURAT BALAMİR, TİTİZ VE ÖZENLİ BİLİM İNSANI

Ali Cengizkan*

Murat Ağabeyi ne zaman tanıdım, unuttum. Yakışıklı, sevecen, her zaman güler yüzlü ve katılıma, ortak iş yapmaya davet eden... **(Resim 31)** 1994 yılında bölüm başkanlığına aday olduğumda, daha yakından tanıdım kuşkusuz. Çok kutlamış ve teşvik etmişti. Sonrasında fakülte yetkili kurullarında, komisyon toplantılarında, fakültenin her aşından yönetiminde daha yakından birlikte olduk. Sevgili arkadaşım Aydan'ın eşi ve sevgili çocukları Zeynep ile Selçuk'un babası, aile dostumuz olarak da ne denli müşfik, sevecen, kültürlü ve derin bir insan olduğuna yakından tanıklık ettim.

Ama asıl tanışma doktoramı bitirdikten sonra, 2000'li yılların başında, 2000 ve 2001'de olacaktı: Bir konut yüksek lisans programı önermişim. Fakültenin üç bölümündeki konut derslerini farklı ölçeklerde biraraya getirecek, konut alanındaki yüksek lisans programını yönlendirecek ve dolayısıyla hem öğretim üyelerini hem de öğrencileri,

adeta hazır laboratuvar koşullarında araştırmalar yapmaya teşvik ederek, ekonomik sektör olarak en büyüklerden olan "konut sektörü" kapsamında ülkesel sorunlara da yanıt verecek bir program oluşturmayı amaçlım. "*Housing Studies Option*" konusunda fakültenin tüm bölümlerinde ilgili üyelerin hepsine yaptığım çağrı, ne yazık ki, yanıtız kaldı. Murat Hoca hariç... Mimarlık bölümünün yakın olduğum hocaları bile, şu veya bu nedenle olumlu yanıt vermezken, şehir ve bölge planlama bölümü hocası olarak Murat Balamir'in içten katılımı ve ortak ders açma daveti hem sarsmış hem de düşündürmüştü beni.

Murat Hoca ile üstüste verdiğimiz bu özel konut araştırmaları yüksek lisans stüdyosu, bir araştırma ve tasarım işliği olarak onun ve benim ilgilerimi biraraya getirmişti. Planlama ve mimarlık mezunlarını içiçe uzmanlaştıran stüdyonun çıktıkları çok verimli oldu; o dönemki Toplu Konut İdaresi (TOKİ)

* 2012-2015 Dönemi ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı, Emekli Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

1. Mayıs 2002 ayı içinde İstanbul'da düzenlenen kurultayın kitabı: *I. Konut Kurultayı*; P. P. Özden vd., editörler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası ve YTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 2004.

ile iş birliği içinde bir seminer (2002) düzenledik; İstanbul'da yapılan I. Konut Kurultayı'na bütün öğrencilerimizle birlikte adeta bir "ODTÜ çıkarması" (1) yaptık; yayınlara katkıda bulunduk.

Sonra, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi Derleyeni görevi (**Resim 32**)... Uzun yıllardır sürdürdüğü bu görev sırasında derginin kurumsallaşmasına çok büyük katkıda bulunduğu gibi, özverisiyle derginin yıllarca ayakta kalmasını sağladı, titizliği, ayrıntıcılığı ve akılcılığıyla derginin yeni ve genç kuşaklara devredilmesi sırasında ilkeler düzeyinde çok öğretici ve ısrarcı oldu.

Kuşkusuz mimar kökenli bir planlamacı olarak, özellikle afet ve risk yönetimi

konusundaki uzmanlığı, yalnızca 1999 Marmara Depremi sonrasında değil, yeni yerleşimlerin planlanmasında, genç uzmanların yetişmesinde önemli eşiklerin aşılmasını sağladı; uluslararası düzeyde tanınan bir uzman oldu. Ne yazık ki ulusal düzeydeki titiz analizleri ve saptamaları, kurumsal ve kişisel kaprislerle çatışmak durumunda kaldı; ama o, düşüncelerinden ve konumundan hiç taviz vermedi.

Farkında olan kurum ve kişilerin kaybı büyük. Ancak o, savunduğu doğruların aydınlığıyla hep aramızda olacak.

Resim 32. Uzun yıllar sürdürdüğü ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi editörlüğü sırasında (1988-2000) çıkan dergilerin kapakları.

ÖĞRETTİKLERİNİZ HEP AKLIMDA FİKRİMDE HOCAM, GÜZEL ANILARLA BİRLİKTE...

Gülten Kubin*

*Y. Şehir Plancısı, Prota Mühendislik A.Ş.

Çok sevdiğim Murat Balamir Hocam'la ilgili duygularımı ve anılarımı bu köşeden sizlerle paylaşabildiğim için hem buruk bir mutluluk hem de yoğun bir üzüntü içindeyim. Bu çok özel paylaşımda yer alabildiğim için Aydan Balamir'e ve Osman Balaban'a çok teşekkür ederim.

Şanslıyım ki, Murat Hocamla ilgili duygularımı ve anılarımı 80. yaş gününde kendisine yazılı olarak iletmiştim. Bu yazıda da doğrudan kendisine seslenmek istedim.

Değerli Murat Hocam,

Sizi gerek şehir ve bölge planlama bölümünde öğrenciniz olarak, gerek meslek hayatımda 2008-2021 yılları arasında çeşitli etkinlik ve projelerde çalışarak yakından tanıma fırsatı bulduğum ve o çok incelikli insani duyarlıklarınıza şahit olduğum için çok mutluyum.

1982 yılında 3. sınıf öğrencisiyken aldığım "kent ekonomisi" dersinizi, sınavlar zor olsa da kurgusu ve içeriği nedeniyle hayranlıkla izlediğimi hatırlıyorum. Rant teorilerinin ve taşınmaz piyasasının bağlamının, 200 yıllık kentleşme tarihinde planlamayla ilişkisini de kurarak nereye evrildiğini bilmenin önemini, bir plancı olarak ileriki yıllarda çok daha iyi anladım.

Yıllar sonra 1989-1990 döneminde master öğrencisiyken, sizin başkanlığınızda düzenlenen Konut

Araştırmaları Merkezi (KAM) Sempozyumunda, bir öğrenci grubuyla birlikte her işe koştururken zevkle çalışmıştım.

Yıllar sonra, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 2008 yılında düzenlediği Kentleşme Şurası kapsamında kurulan "Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi" komisyonu ve aynı Bakanlığın TÜBİTAK ile birlikte Haziran 2009'da Gebze'de düzenlediği "Kamu Araştırma Programı" (BİKAP) Ortak Akıl Platformu, sizinle aynı gruplarda çalışma şansı bulduğum mesleki ortamlardı.

Bunlardan ilkinde unutmadığım iki anım var. Birincisi; bir taraftan siz, Ali Ulvi Ulubaş ve benim olduğum alt çalışma grubunda çalışırken, diğer taraftan komisyon raportörü olarak, komisyon başkanı ve diğer üyelerle yoğun bir iletişim içinde çalışmak zorundaydım. Her ne kadar, raporun içeriğini oluşturma aşamalarında konunun temelindeki ve bütünündeki yaklaşım farklarından kaynaklanan mesleki tartışmaların/ anlaşmazlıkların tam ortasında kalmış olsam da "afetlere hazırlık ve kentsel risk yönetimi" konusunda sizden öğrendiklerim, her şeye değerdi. Bu projedeki diğer anım, çalışma arası verilen bir öğle yemeğinde "glutensiz yemek" konusu konuşulurken "yemek glutenli de olur glutensiz de olur, ama komisyon Gültensiz olmaz" esprinize çok güldüğümüzü, aynı

Resim 33. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın TÜBİTAK ile birlikte düzenlediği "Kamu Araştırma Programı" (BİKAP) Ortak Akıl Platformu, Gebze, Haziran 2009.

Resim 34. Afganistan'dan gelen gruplar için (JICA aracılığıyla Protas olarak) organize edilen DCDA mesleki eğitim programı; Ankara, Kasım 2014.

zamanda tarafınızdan takdir edildiğim duygusuyla gururlandığımı da hatırlıyorum. İkinci çalışmayla ilgili olarak ise sözel yerine görsel bir anıyı paylaşayım. (**Resim 33**)

2012 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı için hazırladığımız "Yüksek Sismik Riskli İllerin ve Kamu Binalarının Önceliklendirilmesi Projesi"nde geliştirdiğiniz yaklaşım, yöntem, kapsam ve kurguya hayranlıkla tanık olduk. Proje sürecinde bazen uzayan tartışmalarda "ama şekerim" diye cümleye başladığınızda, artık daha fazla uzatmamamız gerektiğini anlayacak kadar tanımıştık sizi.

2014 yılı Eylül-Kasım ayları arasında Afganistan'dan Kabil Belediyesi ve DCDA'den gelen gruplar için (JICA aracılığıyla Protas olarak) organize ettiğimiz mesleki eğitim programına iki sunumla verdiğiniz katkı çok değerliydi. O güzel günlerin anısına

ikinci sunumdan bir fotoğraf paylaşmak isterim. (**Resim 34**) 2021'de yine Kabil Belediyesi için düzenlediğimiz çevrimiçi eğitim programına hazırladığınız, ancak şahsen katılmadığınız için sevgili Nihan Özdemir'in üstlendiği sunumunuzla, Afgan meslektaşlarımıza bir kez daha ulaştırdınız.

Hastanede yattığınız günlerde ziyaret yasağı olduğu için size yazılı olarak ilettiğim 19 Mayıs 2022 tarihli, hala telefonumda duran mesajımda; "Çok değerli Murat Hocam, ... En kısa zamanda sağlığınıza kavuşmanızı diliyorum. En derin sevgi ve saygılarımla" demiştim. Son 10 yıldır ilk kez bir mesajım yanıtsız kalmıştı.

Sevgili Murat Hocam, sizi hep çok güzel anılarla, imzalayıp verdiğiniz kitaplarınızla ve de o çok güzel gülüşünüzle hatırlayacağım.

Sizi çok seven öğrenciniz Gülten Kubin.

ÖĞRENCİSİ, ASİSTANI VE MESLEKTAŞININ GÖZÜNDEN MURAT BALAMİR

Burcu Özdemir Sarı*

Prof. Dr. Murat Balamir, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün kıymetli bir hocasıydı. Ancak bunun da ötesinde, benim akademik hayatımdaki kılavuzum ve mentorumdu. Murat Hoca ile tanışmamız, kendi dönemimdeki pek çok şehir ve bölge planlama bölümü öğrencisi gibi, hocanın 3.

sınıf lisans eğitiminde verdiği kent ekonomisi dersi vasıtasıyla olmuştur. Murat Hoca bu dersi 1970'li yılların ortalarından başlayarak yaklaşık kırk yıl kadar yürütmüştür. İçeriğini şehir plancılarına özgü olarak tasarladığı ve her dönem ülkedeki ve dünyadaki güncel gelişmelerle zenginleştirdiği

*ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Resim 35. Sabine Baumgart, Murat Balamir, Burcu Özdemir, Ruth Becker; Doktora tez jürisi, Dortmund, Aralık 2010.

son derece özgün bu ders ile pek çok plancının meslek hayatına dokunduğunu söylemek gerekir. Bu dersin benim akademik hayatımda ayrı bir yeri vardır. 1998-1999 döneminde öğrencisi olduğum kent ekonomisi derslerinde, 2001 güz döneminden itibaren önce Murat Hocanın asistanı olarak, 2008 itibarıyla de dersi hocayla birlikte yürütmek suretiyle başka hiçbir şekilde kazanılamayacak bir deneyim kazandım. 2015 yılı sonrasında Murat Hocadan bu dersi devralmanın gururunu ve sorumluluğunu taşımaktayım. Murat Hoca, bu dersin bir çıktısı olarak 2021 yılında “Şehir Plancıları için Ekonomi Notları: Rant ve Taşınmaz Ekonomisi” adlı kitabını TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları kapsamında planlama öğrencileri ve camiasının kullanımına sunmuştur.

Murat Hoca uzun yıllar boyunca şehir planlama yüksek lisans programının da koordinatörlüğünü yürütmüş, bu görevine emekli oluncaya dek devam etmiştir. Yüksek lisans eğitimimi tamamladığım bu programda, başlangıçta sadece kuramsal bir ders kapsamında tanıdığım hocamın aslında pek çok alanda ne kadar derin bir birikime sahip olduğunu gözlemleme fırsatım oldu. Bu birikimi öğrencilerine aktarmaktan büyük bir keyif alır, ODTÜ Mimarlık Fakültesi 26 numaralı stüdyoda uzun saatlerini öğrencileri ile bilgi paylaşımına ayırırdı. Bizler o stüdyoda hem mesleğe hem de hayata dair çok şey öğrendik. Yaptığımız

her işe, büyük küçük demeden, aynı derecede özen göstermemiz gerektiğini öğretti Murat Hocamız. Rol aldığı pek çok çalışmaya ve projeye bizleri de dahil ederek yeni öğrenme ortamlarına girmemizde fırsatlar yarattı, bizlere yeni kapılar araladı. Çok sayıda akademisyenin ve plancının yetişmesine katkı sağladı. Akademik yaşantısı ve hayattaki duruşuyla her konuda bize örnek oldu.

Murat Hocayla yollarımız yüksek lisans sonrasında da ayrılmadı. Almanya’da yürüttüğüm doktora sürecimde çok emeği geçti. Hem çalışmam sırasında hem de doktora tez savunmamda beni yalnız bırakmadı. 2010 yılının aralık ayında, karın kışın ortasında Dortmund’a kadar gelip tez jürime katılması benim için ayrı bir onur ve mutluluktur. (Resim 35) Önce öğrencisi, sonra asistanı ve sonra da meslektaşısı olarak yaklaşık 25 yıl birlikte çalıştık. Bana sadece kent ekonomisi dersini değil, konut çalışmalarını konusundaki bilgi birikimini ve arşivini, birlikte birkaç kısa yıl da olsa paylaştığımız ODTÜ Mimarlık Fakültesi 56 numaradaki ofisini ve hep tebessümle ve saygı ile hatırlayacağım nice anıyı bıraktı.

Sevgili dostum, dönem arkadaşım Pelin Sarıoğlu Erdoğan ile birlikte ona bir armağan kitap hazırlığına başlamıştık. Hocanın 81. doğum günü için çalışma arkadaşları ve öğrencilerinin katkısı ile hazırlanan bir armağan kitap:

Resim 36. Murat Balamir'e Armağan, Aralık 2022.

“Konut, Afetler ve Kentleşme Üzerine Yazılar.” (Resim 36) Kitabın bitmiş halini eline almak kısmet olmadı ama kendi hazırladığı özgeçmişini ile kitaba katkı sağladı, kitabın tamamlandığından haberi oldu, bu da

bizim için küçük bir teselli. Bizlere yol gösterecek yeni eserlerinden, pek çok konuyu tartıştığımız e-postalarından ve sohbetlerinden mahrum kalmak çok üzücü. Hayatımızdaki boşluğu doldurulamaz.

MURAT HOCA VE BANA KATTIKLARI

Pelin Sarioğlu Erdoğdu*

*Doğuş Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Murat Hoca'yı birçok ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencisi gibi 3. sınıfta kentsel ekonomi dersinde tanıştım. Bu ders kapsamında özellikle planlamanın meşruiyeti ile ilgili öğrettikleri ve okuma listesine eklediği makaleler hala dün gibi aklımdadır. Ders notlarını tuttuğum “341 Urban Econ” defterim her daim elimin altındadır. Bugün bir akademisyen olarak hemen her dersimde bu

defterdeki notlara sıklıkla başvurup atıfta bulunduğumu söyleyebilirim.

Kendisi ile daha sonra yüksek lisans stüdyosunda çalışma fırsatım olduğu için çok şanslıydım. Bu vesile ile gerçek anlamda araştırma yöntemleri, literatür araştırması, veri analizi konularında ilerlemiş oldum. Stüdyoda hem nicel yöntemlere hem güncel teorik tartışmalara hakimiyeti beni etkilemiştir. Murat Hoca İngilizce ve Türkçe dillerini çok iyi kullanabilen, içerik ve dil düzeltmelerini bir arada yapabilen gerçek bir editör olarak çalışmalarımı geliştirmiştir. Kendisinin detaylara verdiği önem zorlayıcı olmakla birlikte, doktora tezimde bana çok yardımcı olmuştur. Bu stüdyoda öğrendiklerimin daha sonra akademik hayatımda da kişisel çalışma yöntemlerimi derinden etkilediğini söyleyebilirim. CP 501 kodlu yüksek lisans stüdyosu dersinde ilk okuduğum makalelerden biri Hollanda'nın konut sistemi ile ilgiliydi. Ne tesadüf ki, birkaç sene sonra doktora için Hollanda'ya gittim ve tezim bu makaledeki konut ve mülkiyet tartışmalarından evrildi.

Murat Hoca ile ayrıca, yürütücüsü olduğu birbiri ile ilişkili 4 farklı bilimsel araştırma projesinin (BAP) araştırma ekibinde yer aldım. Ankara konut stoku ile ilgili bu projelerde anket hazırlama ve uygulama gibi bilginin üretilmesindeki ilk adımlar hakkında çok şeyler öğrendim. Bu seviyede bir akademik çalışma ortamında bulunmanın kıymetini şimdi daha iyi anlıyorum. Projelerde araştırma görevlisi olarak yer almama rağmen, bana tanıdığı söz hakkı için ayrıca teşekkür ediyorum.

Araştırma konuları, 1999 depremleri sonrası konut yerine afet odaklı olmaya başlamış ve Ulusal Deprem Konseyinde yer almıştır. Bu dönem inşaat mühendisleri, mimarlar ve şehir plancıları gibi farklı disiplinlerden araştırmacılarla ortak zeminde proje

Resim 37. Murat Balamir, Pelin Sarioğlu, Tamer Gök; doktora tez jürisi, Groningen Üniversitesi Akademi Binası, Mart 2010.

Resim 38. Öğrencileri ve Bölüm sekreteryası ile emeklilik kutlaması, 2008.

üretebilme kapasitesini de hep takdirle karşılamışımdır.

2010 yılında doktora tezimin eş danışmanı olarak Hollanda'nın Groningen kentine gelmiş ve mezuniyet törenime katılmıştır. (Resim 37)

EŞSİZ BİR BİLGİ KAYNAĞI VE YOL GÖSTERİCİ OLARAK SEVGİLİ MURAT HOCAM

Meltem Şenol Balaban*

*ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Ne tesadüftür ki, 1999 yılından beridir unutmaksızın her sene andığımız 17 Ağustos Marmara Depremi'nden 1 gün önce aramızdan ayrılan sevgili Murat Hocamı; birlikte geçirdiğimiz güzel ve zorlu zamanları, bana her daim düşündürdüklerini sizlerle paylaşmak, bu sayede aslında artık aramızda olmasa da bende bıraktıklarıyla onun fikirlerini aktarmak adına, anı yazımı hazırlamak istedim.

Aslında Murat Hocamla yakından çalışmaya başlamamla benim akademik hayata ilk adımlarımı atmam eş zamanlı olarak gerçekleşti diyebilirim. O sebeple belki de bölümü araştırma görevlisi olma hikayemden kısaca bahsetmem gerek. 1998 yılının haziran ayında diplomamı Murat Hocamın elinden aldıktan sonra (Resim 39), 1999 yılı aralık ayında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladım. Yaklaşık bir sene sonra, şehir planlama yüksek lisans stüdyosuna görevlendirildim. Lisanstaki zor derslerimizden biri olan, benim de CC gibi vasat bir notla geçtiğim "Kent Ekonomisi" dersinin hocası, Murat Hocamız yürütüyordu stüdyoyu. Başlarken yetersiz olma endişesinin yanında, konusunda uzman ve bir o kadar da titiz olduğunu duyduğum Murat Hocama ayak uydurabilmek

Ankara'dan ayrılıp İstanbul'da çalışmaya başladığım dönemde yeni çalışmalarını e-posta ile paylaşarak beni mutlu etmiştir. Bu dönem yazdığı konular imar barışı, dönüşüm, deprem gibi Türkiye kentleşmesini derinden etkileyen başlıklarda toplanabilir.

Son olarak hem yüksek lisans stüdyosu hem ofisi olarak kullandığı 26 numaralı odada asılı olan "My time is much worth than anybody could possibly afford to pay for it" yazılı posterin benzeri şu an benim de ofisimde asılıdır. Çok kıymetli bulduğum bu sözü, ilk gördüğüm andan itibaren hafızama kazımsım. Seneler sonra kendi çalışma alanımda kullanmak istediğimde ona e-posta ile yazarak haber vermiştim.

Kendisini saygıyla anıyorum, bana öğrettikleri için de teşekkür ediyorum.

umuduyla, şehir planlama yüksek lisans stüdyosuna ilk adımımı atmıştım. (Resim 40) Kentsel tasarım programında iklime uygun yerleşmeler ve Ankara konusunda hazırladığım yüksek lisans tezimi bitirmeye yakın, yurtdışında doktora programlarını araştırırken çalışma alanımla ilgili nereden burs bulacağımı düşünmektaydım. Aslında uzmanlaşma alanımla ilgili Avrupa üniversiteleri pek uygun görünüyordu. Her öğlen yemekhaneye doğru yürürken yaptığımız tatlı sohbetlerden birinde Murat Hocamın iklim değişikliği nedeniyle artan taşkın, sel, su baskını gibi olaylarla ilgili neden çalışmayı düşünmediğimi sorduğunu hatırlıyorum. Sonrasında bölümümüzde Murat Hocamın da teşviki ve yönlendirmesiyle doktora programımıza, bu konuda çalışmak üzere başvurduğum. O tarihten itibaren Murat Hocamla uzun yıllar hem stüdyonun araştırma görevlisi hem ilk doktora öğrencisi hem de pek çok projede araştırmacı olarak uyumlu çalışma fırsatı yakaladım.

Bu uzun ve yoğun geçen zamanda kendisinden pek çok şey öğrendim; her konuda derinlemesine araştırma yapmayı, olayları tüm boyutlarıyla analiz etmeyi, bizlere sunulan fikirleri kabul etmeden önce enine boyuna

Resim 39. Diploma töreni, Meltem Şenol'a lisans diplomasını verirken, 1998.

Resim 40. Yüksek lisans öğrencileriyle bir konferans sonrasında, 2002.

düşünerek mutlaka kritik etmeyi, her çalışmayı titizlikle baştan savmadan yürütmeyi ve her şeyden önemlisi daima üretken olabilmeyi...

Şimdi geriye dönüp bakınca anlıyorum ki bu süre zarfında bana kattıklarıyla, verdiği sorumluluklarla ve disiplinli çalışmasıyla beni bugünlere hazırlamış canım hocam...

Sanıyorum 2000'lerin başında, İnşaat ve Jeoloji Mühendisliği Bölümlerinden değerli hocalarla beraber, ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nden sonra kurdukları disiplinlerarası bir program olan "Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans Programı" için Murat Hocamızın açtığı "risk yönetimi" dersinde "küresel risk toplumu" kavramı ve ilgili kitabın yazarı Ulrich Beck hakkında, ilk okumaları yapmıştık. Hararetle yeni kavramları anlamaya ve günlerce, derslerde yoğun tartışmalarla Türkçeleştirmeye çabaladığımızı anımsıyorum. O dönemler birlikte tartıştığımız, anlamaya çalıştığımız pek çok konunun, özellikle bu pandemi döneminde gündem olması, ne denli haklı ve öngörülü olarak Murat Hocanın bu konulara dikkat çektiğini ispatlar nitelikte...

Çoğumuzun bildiği, pek çok meslektaşı ve çalışma arkadaşının da benimle aynı biçimde paylaşacağı üzere; deprem, afet risk yönetimi, kent planlama, kent ekonomisi, konut gibi çalışma alanlarında Murat Hocam, ülkemizdeki ilgili araştırmaları, yasal ve yönetsel düzenlemeleri ve akademik yayınları yine öncü olarak yönlendirmiş, şekillendirmiş bir hocamızdı. Kendisinin yanında uzun yıllar bunlara şahit olmaktan dolayı kendimi şanslı ve gururlu hissediyorum. Söylenecek tabi ki pek çok şey var, pek çok anı var. Hocam bu yazımı okursa "bak aslında şunlardan bahsetmeyi unuttun" diye takılırdı büyük ihtimal. Keşke son yıllarda birlikte daha fazla vakit geçirme fırsatımız olabilseydi, kendisine danışacak ne çok konu vardı oysa...

Şimdiye kadar olduğu gibi bir başvuru kaynağı olarak Murat Hocamı; pek çok eseriyle, bende bıraktığı güzel anılarla ve öğrettikleriyle hatırlayacağım. Takipçisi olduğum için gururluyum ama erken kaybettiğimiz için hüznümlüyüm. Huzur içinde olsun! Arzında yetiştirdiği, onun da gurur duyacağı nice meslektaşlardan biri olarak savunduklarının hep peşinde olacağım.

MURAT HOCA'NIN ARDINDAN, AKADEMİSYEN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİRKAÇ NOT

Olgu Çalışkan*

*ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Araştırma konularımızın farklı olması nedeniyle sevgili Murat Hocam ile birlikte çalışma fırsatım hiç olmadı. Dolayısıyla kişisel olarak tanıma olanağına da ne yazık ki sahip olmadım. Ama aynı bölümde uzaktan da olsa çalışmalarını sürekli takip ettiğim bir hocam oldu. Buna göre lisans dönemimden itibaren benim de bir akademisyen olmam sonrasında Murat Hocaya yönelik bakışım değişmeden olgunluk kazandı. Geriye dönüp baktığımda bunda hocanın güçlü öğretici ve akademisyen kimliği, bakış açısı ve yorumunun payının ne kadar büyük olduğunu ayırımına varıyorum. Nitekim, yaşamınıza giren herhangi bir insanı bile zamanla tanıdığınızda dışarıya vermiş olduğu izlenimin dışında nasıl farklı bir karakter ve kapasiteye sahip olduğunu fark etmişliğimiz çokça olmuştur. Murat Hoca'ya yönelik bu istikrarlı bakışım ardında öğrenci ve akademisyene aynı düzey saygınlıkla yaklaşmasının rolünün büyük olduğunu düşünüyorum. Öyle ki bu düzey, hocanın bir lisans dersinde sunduğu kuramsal çerçeveye ve onu aktarım biçimine dahi yansıtıyordu. Öyle bir düzeydi ki bu, sonunda çok iyi bir not alacağım kent ekonomisi dersinin sınavı sonrasında, neredeyse dersten kalmış olduğumu düşündürecek kadar. Ki notumu sormak için gittiğim odasından, hocanın beni tatlı sert uyarılarıyla gülümseyerek anımsarım. O dersin

sınav kağıtlarını özenle saklıyorum. (Resim 41,42)

Kanımcı bir akademisyen olarak, Murat Hoca'nın vurgulanması gereken en özgün ve değerli özelliklerinden biri, yıllar yılı geliştirdiği bilgi birikimi ve donanımı bir araştırma gündemi haline getiren ve bunu sofistike bir kapsam içeriğine evrilterek uzun erimli bir araştırma programının altlığı olarak işlevlendiren kararlı ve sabırlı çabasıydı. Ki bu çaba, bugün özellikle konut, kentleşme ve risk yönetimi konularında farklı uzmanlık bilgisine sahip olarak yetiştirmiş olduğu genç akademisyenler aracılığı ile kendisinden sonra yenilenerek yeniden üretilecek bir araştırma gündeminin temellerini atmıştır. Bir "senyör" akademisyen için bundan daha mutluluk verici şey ne olabilir ki?

Buna paralel, hocanın araştırma gündemini ulusal planlama gündeminin öncü söz ve söylemi konumuna getirme konusundaki çabası; bunu yaparken çok fazla ön plana çıkmadan tüm akademik ağırlığı ile kurum ve kuruluşları yönlendirici etkisi, birçok genç akademisyen için örnek olacak bir davranış biçimi olarak nitelendirilebilir. Tıpkı değerli dostu Raci Bademli Hoca gibi Murat Hoca da üniversite dışı mesleki edimini kendi mezunlarının kolayca erişebileceği niteliğin yeniden üretilmesi şeklinde değil; onun ötesinde bir ilkörneğe yaratabilecek uygulama

**M.E.T.U. FACULTY OF ARCHITECTURE
CITY AND REGIONAL PLANNING DEPT.
1999-2000 ACADEMIC YEAR, FALL TERM**

**CP 341 URBAN ECONOMICS
Murat Hoca, Assoc. Prof.
17. 11. 1998, 08:30 hrs.**

FIRST MID-TERM EXAMINATION

TIME: 90 min.; Answer 3 questions only, one from each section.
PLEASE mark the questions answered, as to the point and write legibly;
USE attached paper only, and do not detach them. Give full references to the readings made.

SECTION I (25 points each)

1. "Rent of land... is not at all proportional to what the landowner... can afford to take, but to what the farmer can afford to give". Explain.
2. Discuss the relation between "rent" and "price" in the case of agricultural production as explained by Smith.
3. Discuss the explanation given by Smith for the phenomenon of "Building Rent" in urban land.

SECTION II (25 points each)

4. "Corn is not high because rent is paid, but rent is paid because corn is high". Explain.
5. "Rent is not only absolutely increasing, but it is also increasing in its ratio to the capital employed on the land". Discuss.
6. Discuss how Smith and Ricardo differ in their explanations of the relation between economic development and land-use changes.

SECTION III (50 points)

7. Empirical information available about production conditions in the agricultural sector are given in the table below, where a 5% fall in productivity prevails at all categories of land with every step of further intensive investments of 120MTL.

Categories of Land	A	B	C	D
Units of Land available	200L	150L	100L	50L
Units of Product/240MTR of investment	250	180	150	120

(a) Find in Ricardian terms, investment, price and rent according to lands under cultivation, if demand is 10,000 L.
(b) Find the new levels and rates of change in investment, price and rent, if demand has increased to a point where all of land D must be cultivated with 240 MTL of investment; Explain the nature and implications of change.

SPECIFY UNITS, GIVE THEORETICAL REASONS AND EXPLANATIONS IN FULL, DRAW CHARTS AS NECESSARY AT EACH STEP OF YOUR SOLUTION.

**M.E.T.U. FACULTY OF ARCHITECTURE
CITY AND REGIONAL PLANNING DEPT.
1999-2000 ACADEMIC YEAR, FALL TERM**

**CP 341 URBAN ECONOMICS
Murat Hoca, Assoc. Prof.
29. 12. 1999, 16:00 hrs.**

SECOND MID-TERM EXAMINATION

TIME: 90 min.; Answer 3 questions only, one from each section.
PLEASE mark the questions answered, as to the point and write legibly;
USE attached paper only, and do not detach them. Give full references to the readings made.

SECTION I (Marxian Theory; 30 points each)

1. Discuss how differential rent of types I and II is created and vary from each other.
2. Explain according to Marxian theory, under what social and economic circumstances (a) AR lands could receive differential rent.
(b) DR, AR, and MR will not occur.

3. "Industrial capitals have equal productivities or unequal rates of profit. Agricultural capitals have unequal productivities but equal profit rates". Explain and discuss the explanation.

SECTION II (Comparative Theory; 30 points each)

4. Compare Marxian and Thomas assumptions on the differential advantages that exist in agricultural production and their explanations concerning the formation of differential rent.
5. Explain what aspects of the Smith model could reconcile to the Marxian theory of rent.
6. Compare the classical and neoclassical approaches to the theory of rent.

SECTION III (Problem in Rent Theory; 40 points all)

7. Empirical information available about productivity of every category of land in a "single agricultural production economy" are given in the table below. Production decreases by 5% in terms of output with every step of further investments of 240T. Currently all demand is met at the production level of 10,000 L.

Categories of Land	A	B	C	D
Land Available	150L	100L	50L	25L
Output per 240MTR	200	180	150	120

(a) Find in Marxian terms:
Land-use cultivation and mode of operation; Total investments and output; Prices; Amounts and types of rents to accrue in each category of land.
(b) Assuming the conditions described above were to prevail in a simplified "two commodity economy" consisting of agricultural and industrial sectors only, where total capital invested in either of the sectors are of identical magnitude, "implication rent" (AR) are 5% and "organic composition" of each sector is 1:1 and 2:1 respectively. Find gross of commodity, the overall profit levels and the distribution of all rents in receiving lands, specifying the type of rent in each category.

EXPLAIN and give the theoretical reasons in full at every step of your solution for the problems and identify every step involved.

According to Ricardo, rent is increased because landlords don't go into any risk of cost or loss during the production process. They only put in a position in which he can make a decision about output will be produced and in which land. This decision is made by the farmer (capitalist) without any effort on his part, but the farmer's labour is not free. The farmer's labour is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land.

$MR = \frac{1000}{2000} = 0.5$ at all land contributed to agriculture.
 $P = \frac{2000}{1000} = 2$ at all land contributed to agriculture.
 AC of Land A = 100 - $\frac{1000}{2000}$
 AC of Land B = 100 - $\frac{1000}{2000}$

As to non-invested producer consider the total market and compare productivity rather than the total market. Because of this, productivity is not the same in all lands. The farmer's labour is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land.

Land of land available: 2000L, 150L, 100L, 300L
 Unit of product: 1/2000L, 1/150L, 1/100L, 1/300L
 AC of Land A = 100 - $\frac{1000}{2000}$
 AC of Land B = 100 - $\frac{1000}{2000}$

As to non-invested producer consider the total market and compare productivity rather than the total market. Because of this, productivity is not the same in all lands. The farmer's labour is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land.

Priority → The market conditions are already given before the production process.
 Later → Land attempts to improve productivity come later.

As to non-invested producer consider the total market and compare productivity rather than the total market. Because of this, productivity is not the same in all lands. The farmer's labour is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land. This surplus for the farmer is not free because of the competition of land.

Resim 42. Kent Ekonomisi, 1. ve 2. Midterm sınavı cevap kağıtlarından seçilmiş dört sayfa, 1998-99.

çerçevesi ve yöntem yaklaşımı üretmeyi amaçlayarak gerçekleştirmiştir. Akademisyenin toplumsal sorumluluğunun kurumsallaştırılması bağlamında, planlama pratiği ile üniversite ve akademik araştırmayı birleştiren bu nitelikli arayüzün yeni

kuşak planlarcı tarafından da yeniden üretilmesi gerektiği kanısındayım. Murat Hoca'nın vefatıyla, kaybettiğimiz tüm değerli hocalarımızın ardında bıraktığı değerler mirasına bir yenisi daha eklenmiş oldu. Işıklar içinde...

AFET RİSKLERİNİ AZALTMAK İÇİN SAKIN PLANLAMASI OLMAZSA OLMAZ DIYORDU

Haluk Eyidoğan*

Prof. Dr. Murat Balamir'le 2000 yılının mart ayında Başbakanlık Genelgesi ile kurulan Ulusal Deprem Konyesinde (UDK) birlikte çalışma ortamında tanışmıştık. Depremlerle ilgili çeşitli disiplinlerden seçilen 20 kişilik konsey heyetinde şehir ve bölge planlama konularını o temsil ediyordu.

çalışmalarının tek başına deprem güvenli yaşamı sağlayamayacağını hep yazdı ve söyledi. Risk azaltma ağırlıklı yerleşim planı karar ve uygulamalarını hafife alarak yalnızca mühendislik yaklaşımlarıyla başarılı olunamayacağını her platformda hatırlattı.

Jeofizik biliminin sismoloji alanında depremin fiziksel özellikleri içerikli çalışmalara odaklanmışken, ülkemizde depremlerin neden olduğu ağır kayıpların azaltılmasında mühendislik kadar, riskleri azaltan planlama süreçlerinin de çok önemli olduğunu Murat Balamir' in sayesinde fark ettim. Mühendislik maharetleri risk azaltmanın bir unsuruymuş ama bu konuda mevcudu ve geleceği planlama süreçleri ihmal edildiğinde risk azaltmanın başarılı olması beklenemezdi.

Murat Balamir'in görüşleri hem ülkemizde hem de uluslararası platformlarda ilgi çekmiştir. Ülkemizdeki afet yönetimine yönelik risk azaltma içerikli önerileri ve Türkiye'de literatüre geçirdiği "sakinim planlaması" konusundaki çalışmaları ve yayınları ile bilinen Murat Balamir, Avrupa Planlama Okulları Birliği (AESOP) ve Avrupa Sosyoloji Derneği'nin (ESA) risk yönetimi ve afet araştırma gruplarının kurulmasına ve yönetilmesine de önemli katkılarda bulundu. 2009-2017 yılları arasında, BM Afet Riski Azaltma Ofisi (ISDR/UNDRR) Sasakawa Ödülü Jürisinin Avrupa temsilcisi olarak görev yaptı.

Murat Balamir, UDK çalışmaları sürecinde gerek söylemleri ve gerekse raporlarında kentsel risk analizleri ve riskleri azaltan mekânsal planlamanın çok önemli olduğunu sürekli vurgulamıştı. Risk azaltan politikalar, mevzuat değişiklikleri ve planlama süreçleri geliştirilmeden, depremin fizikseli daha fazla bilme ve binaları daha dayanıklı yapma

Ulusal Deprem Konyesi'nin (UDK), üyelerine haber verilmeden 2006 yılında kapatılmasına (Resim 44) kadar geçen sürede Murat Balamir'le birçok etkinlikte birlikte çalışma olanağı buldum. 2002 yılında UDK tarafından yayınlanan Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal

* İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Stratejisi Raporunun yazılmasında, 2003 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) yayınladığı İstanbul Deprem Master Planı (İDMP) çalışmasında ve 2004 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca düzenlenen Deprem Şurası'nda afet yönetim döngüsünde afet risklerini azaltma ağırlıklı imar planlamasının olmazsa olmazını sürekli savunmuştu. İDMP gibi bir çalışmayı çok önemseyen, şehir ve bölge planları ile birlikte "Yerleşim, Hukuk, İdari Yapı, Kaynak" başlıklı bölümünde yazılanlar, bugün bile geçerliliğini koruyan ve henüz gerçekleştirilemeyen bazı eylemleri içermektedir. 1384 sayfalık İDMP raporunun 231 sayfadan oluşan bu bölümü afet risklerini azaltma stratejisi bakımından çok önemlidir. Hafızamı tazelemek için zaman zaman bu bölümü okurum. Murat Balamir o rapordaki tespit ve önerilerini her fırsatta yinelemiş, duyurmaya çalışmış ve kibar tavırlarıyla konuyla ilgili makamlardaki yöneticileri ikna etmek için çok çabalamıştır. Görüşmelerimizde o çabalarının sonuçlarını göremediğinden yakınır.

İBB'nin 2003 yılında yayınladığı İstanbul Deprem Master Planı'nda ilk kez

"sakinim" terimini ortaya koymuştur. 20 yıl önce yayınlanan UDK raporunun dördüncü bölümünün yazılmasında önemli katkısı olan Murat Balamir şu açıklamayı yapmıştır:

"Deprem tehlikesi altında bulunan büyük yerleşim yerlerinde ve özellikle bugün İstanbul'da, yönetimlerce kimi çalışmalar yapılmakla birlikte, bunların bilimsel açıdan yeterli, en doğru yaklaşımları temsil ettiğini söylemek olanaklı değildir. İstanbul başta olmak üzere, büyükşehirlerde belediye ve valiliklerin ortak bir program ve kapsamlı bir işbölümü geliştirmeleri gereği vardır. Bu programın, yerleşme ölçeğinde yerbilimsel araştırmalara ve kentsel risk belirleme çalışmalarına öncelik vermesi, bir özel ana plan (deprem önlemleri master planı, ya da 'kentsel sakinim planı') hazırlanması, uygulamalar için yaptırım gücünün elde edilmesi ve bu amaçla mevzuat düzenlemelerinin yapılması, aynı zamanda bu uygulamalar için kaynak sağlama yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Planlama ve yapılaşma biçimlerinde yeniden tanımlayan bir kurumsallaşmanın sağlanması,

Resim 43. "Risk Toplumu Kültürü" üzerine, Boğaziçi Üniversitesi, 2015.

Resim 44. Çeşitli disiplinlerden 20 kişilik Ulusal Deprem Konseyinin 2006 yılında habersiz kaldırılışına tepki yazısı.

UDK Üyesi Prof. Dr. Murat Balamir: "Ulusal Deprem Konseyi'nin Kaldırılması Neyin Çözümüdür?"

Yapı.com.tr

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi Prof.Dr. Murat Balamir: Ulusal Deprem Konseyi (UDK) 2000 yılında Ecevit Hükümeti'nin bir Başbakanlık Genelgesi ile kuruldu. Dört temel görev üstlenen UDK (8 mühendislik, 8 yerbilimleri, 4 diğer disiplinlerden) 20 üyeden oluşmaktaydı. Bu üyelerin seçiminde ilgili kurumlardan, kendi üyeleri dışından aday göstermeleri istenmiş, ön plana çıkan bireyler ayrıca TÜBİTAK'ta bir tarama kurulu tarafından değerlendirilmişlerdi. UDK'nın üçer yıllık ara ile görev yürütme ve yenileme kuralları büyük ölçüde kendi özzerkiğine teslim edilmiş, bireylerin kurumları ya da siyasi görüşleri değil, 'bilimi' temsil etmeleri hedeflenmişti. Temel görevleri arasında, deprem tahminlerine

depremlere karşı güvenli bir yerleşim ve hazırlıklı bir toplum yapısına kavuşmanın ön koşuludur.”

Aradan geçen 20 yıla rağmen kısmen yer bilimsel araştırmalar ve risklerin belirlenmesi dışında risk azaltma öneri ve eylemlerinin gerçekleştiğini söylemek oldukça zordur. Murat Balamir, afet riskleri azaltma amacını gütmeye gerektiğini önerdiği planlama, denetim ve imar mevzuatındaki yetersizlikler ile izlenen afet yönetim yetersizliklerini birleştirip afet risklerini azaltan bütüncül bir afet yönetim modeli geliştirmiştir. O, bu önerilerini yazılı ve sözlü olarak her platformda sorumluluk duygusu ve yetkin bir bilim insanı duyarlılığı ile dile getirmiştir. Yazdığı kitaplar ve onlarca makalede bu önerilerini herkese sunmuştur.

Murat Balamir, 2010 yılında TBMM Deprem Komisyonuna “Türkiye’de

Kentleşme ve Deprem: Türkiye Koşulları ve Uluslararası Yeni Politika Açısından Kentsel Risklerin Azaltılması için Alınması Gereken Önlemler” başlıklı bir rapor sunarak çok önemli önerilerde bulunmuştu. 68 sayfalık o raporda Türkiye’de afet risklerinin azaltılması için uluslararası yeni politikalara uyum ve önerileri uygulama konusunda eksikliklerimize örnekler vererek dikkat çekmiştir. Raporda, yerel yönetimler tarafından hazırlanarak uygulanacak sakinim planlarına ilişkin düzenleme ve süreç için aşamaları şablonlar halinde vermiş ve uygulamanın özellikle büyükşehir belediyelerince sürdürülmesi gereğinin sağlanmasını istemiştir.

TBMM’de milletvekili olarak görev yaptığım süre içerisinde, 2012 yılında Bayındırlık ve İmar Komisyonu’na havale edilen 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun taslağı ile ilgili çalışmalarda kaleme aldığımız muhalefet şerhinin hazırlanmasında Murat Balamir’in şehircilik, planlama, risk analizleri, hak sahipliği, uzlaşma yönetimi ve mülkiyet hakları konularında çok önemli tespitleri ve önerileri bize yol gösterici olmuştur.

Son yıllarda, Murat Balamir’in sağlığının pek iyi olmadığı dönemde yazdığı ve Şehir Plancıları Odası tarafından yayınlanan “Afetler, Risk Yönetimi ve Sakınım Planlaması” ve “Plancının Cassandra Yazgısı” kitapları, deprem başta olmak üzere her türlü doğal ve insan kaynaklı afet risklerini azaltacak önerilerle dolu ve herkese rehber olacak başyapıtlardır.

Murat Balamir 2020’deki bir yazısında tüm yerel ve merkezi yöneticilere şu hatırlatmayı yapmıştır;

“Planlamayı yalnızca imar düzenlemeleri kapsamında düşünebilen, uygulama bilgileri yalnızca bu alanda tutsak kalmış tutumlarla deprem risklerinin azaltılması çalışmaları yürütülemez. Risk yönetimi, fiziki çevre düzenlemeleriyle sınırlanamaz. Toplum dinamiklerinin, ekonominin, faaliyet sektörlerinin özel durumlarını ve risklerini azaltmak üzere çok yönlü önlemler alabilen protokoller düzenleyen çok yönlü teknik bir üst planlama yaklaşımı gerekir”.

Afet kayıplarının çok sık gündeme geldiği bu coğrafyada Murat Balamir’i hep hatırlayacağız. Ruhu şad olsun.

Resim 45. Murat Balamir 2000’ler.

MURAT BALAMİR**Baykan Günay***

* TED Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Başkanı, Prof. Dr.

Kişileri anarken mekanik bilgiler kuşkusuz verilebilir. Bunun ötesinde varlık olarak birey nedir sorusu bence daha önemlidir. Bir yanı evrensel bilgiye ve ayrıntılara değer veren, sabırla inandığının peşinde koşan, diğer yanı romantik ve duyarlı bir kişilik.

Her şeyin ötesinde: Titiz... Kibar...
Nazik... Şık... Saygılı... Düşünceli...
Nitelikli... Duyarlı... Mükemmeliyetçi...
Arı Dilli... Sevecen... Güleç... Utangaç...
Kötü Söz Bilmez... tam bir Centilmen.

Resim 46. Murat Balamir ve Baykan Günay temel tasarım stüdyosunda, 1990'lar.

Resim 47. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyeleri bir arada, 1990'ların sonunda.

*Department of Geography, Harokopio University of Athens, Greece, Professor.

**Department of Architecture and Industrial Design, University of Campania Luigi Vanvitelli, Italy, Professor.

***Department of Urban and Regional Planning and Geoinformation Management, University of Twente, Netherlands, Professor.

****Department of Architecture, Built Environment and Construction Engineering, Politecnico di Milano, Adjunct Professor, Resilience LAB Association, Italy, President.

*****The Bartlett Development Planning Unit, University College London, UK, Professor.

*****Department of Spatial Planning, TU Dortmund University, Germany, Professor.

Resim 49. Flyer of the very first workshop organized for the launch of the Resilience and Risks Mitigation Strategies Thematic group, Milano, 2007.

FOR MURAT BALAMİR

Kalliopi Sapountzaki*, Adriana Galderisi, Richard Sliuzas***, Angela Colucci****, Cassidy Johnson*****, Stefan Greiving*******

In August 2022, the International Planning Community and the Association of the European Schools of Planning (AESOP) have lost a prominent member and a pioneer academic and scholar, Prof. (Em) Murat Balamir, who opened up new horizons in both spatial planning and disaster risk management by coupling the two fields in both theory and practice.

Since the early 1990s, Murat Balamir had been struggling to convince the disaster risk management community that disaster risk mitigation is not merely and not basically an environmental engineering matter; it is predominantly a spatial and development planning matter. Toward this perspective, the Resilience and Risk Mitigation Strategies

(RRMS) Group is the thematic group within AESOP (**Resim 49**) that was inspired and founded by Murat Balamir (as its leading member) and others during the AESOP Conference in Naples in 2007, “Planning for the Risk Society – Dealing with Uncertainty, Challenging the Future”.

Sadly enough, the fullness of time has come for the initial co-founding members of RRMS—who feel deprived of an outstanding colleague, a guiding figure, and a valued companion—to make for him the present contribution to the obituary section of the METU Journal of the Faculty of Architecture (JFA).

After the foundation of RRMS, the next important step in its trajectory has been the meeting of the group in Ankara during the 26th Annual AESOP Congress in 2012. With Murat Balamir as the leading figure of the organization and scientific committee of the Congress, the latter was titled after his suggestion “Planning to Achieve-Planning to Avoid”. This title reflected Murat Balamir’s basic concept that planning theory and practice involves two major strands of thought: one of which aims at creating goods and opportunities and another pursuing avoidance/mitigation of risks as conceived by Ulrich Beck in his 1992 book, *Risk Society: Towards a New Modernity*.

Murat Balamir viewed spatial planning as a process that may drive territories and communities either to risk accumulation or to risk mitigation. He believed that planning education has been unilaterally focusing on the “planning to achieve” side of spatial planning. This partial conceptualization has resulted in unwelcome repercussions for spatial development, spatial planning and risk management besides and, of course, for many communities. However, there is no way for spatial planning to avoid the confrontation with risks and the cases where a minor role, or even no role at all, is reserved for spatial planning to reduce risks are actually cases where risk prevention is missing or remains marginal at best.

POLITECNICO DI MILANO

Dipartimento di Architettura e Pianificazione

Resilience and Risks Mitigation Strategies – AESOP

Resilience and Risks Mitigation Strategies
A proposal for AESOP thematic group

International workshop - 18th of December 2007

The need to establish a new thematic group focusing on ‘mitigation planning’ within the AESOP framework drives from several contemporary circumstances. The relevance and implications of this need has indeed been perceived by the 2007 Conference organizers with their decision to be involved in the sociological theory concerning ‘risk society’. The current state of the modern society from this perspective, demands new tasks and functions from the planning institution both in its rephrasing of social obligations and its practice of physical and spatial (geographical) decision-making and implementations.

Workshop timetable

9.30 – 10.00 _ OPENING SESSION

- ☞ Welcome: prof. Alessandro Balducci (Chair of the Architecture and Planning Department of the Milan Polytechnic)
- ☞ Presentation of the workgroup participants

10.00 – 12.30 _ THE MANIFESTO OF THE GROUP

- ☞ Presentation of the *Resilience and Risks Mitigation Strategies* Manifesto Draft
- ☞ Presentation of the AESOP rules for the thematic group proposal
- ☞ Presentations of proposals and draft integrations
- ☞ Discussion and definition of the Manifesto (and AESOP documentation required)

14.00 – 15.30 _ PROPOSAL FOR THE ROUND TABLE IN AESOP-ACSP CONGRESS

- ☞ The “round table in AESOP-ACSP congress - Chicago 2008” organisation (contacts, topics, format and people that could be involved. . .). The organisation of a round table on resilience and mitigation strategies during the AESOP-ACSP congress could be the first official presentation of the group.

16.00 – 18.00 _ OPERATIVE/ORGANISATION SESSION

- ☞ In relation to the group activities/goals defined the last session will be focussed on the identification of responsibilities/single researcher interests (we have to organise a large number of activities: bibliography and literature on topics, methodologies and best practices comparison and so on)
- ☞ The definition of an *Agenda* (activities/ peoples involved and timetable)

The workshop take place in
“Aula Master” – fifth floor
DiAP, via Bonardi, 3
Milano - Italy

ADHESIONS CONFIRMATION DEADLINE: DECEMBER, 7TH 2007

FOR ADHESIONS, OPERATIVE INFORMATION, DOCUMENTATION (detailed workshop program, Resilience and Risks Mitigation Strategies Manifesto Draft)

Angela Colucci (angela.colucci@polimi.it, tel. +393381057288) and Marcella Samakovlija (samakov@polimi.it)

In the 1990s Murat Balamir's conviction that *"inappropriate, missing or poorly implemented spatial planning causes growth of exposure and vulnerability and it may be related to the hazard's causal origin also"* has been a novel one, far from the mainstream doctrines that give credit only to structural and engineering measures as the basic means for risk mitigation. At the level of the European Commission, it was first in 2004, with the EC funded (FP6) project ARMONIA ("Applied Multi-Risk Mapping of Natural Hazards for Impact Assessment") and others as well, that it was officially accepted that *"vulnerability of populated areas to natural disasters is partly a consequence of decades of Spatial Planning policies that have failed to take adequate account of hazards and risks in land use zoning and development policies"*.

In 2007, Murat Balamir published a chapter titled "Seismic Risk and Urban Mitigation Planning – The Case of Istanbul" in the Greek textbook "Tomorrow at Risk" edited by one of his collaborators in the RRMS group (Kalliopi Sapountzaki) and addressed to the students at the Greek Universities. The chapter presents the Seismic Mitigation Plan for Istanbul Metropolitan City (EMPI), carried out by four co-operating Turkish universities in 2002-2003 with funding from the Metropolitan Authority of Istanbul. EMPI aimed to set out a road map for seismic risk mitigation in the metropolitan region (owing to the ominous predictions about a strong earthquake, 7.4R to come in the next 30 years with a probability of ~65%), focusing on both reducing risk in existing urban areas and avoiding vulnerabilities in new urban developments. Murat Balamir assumed a leading role in the Middle East Technical University (METU) – Istanbul Technical University (ITU) subgroup, which approached the EMPI based on the notion of urban risks as conceived by Ulrich Beck (1998, 1997, 1992). EMPI's presentation by Murat Balamir witnesses his skills, knowledge and concern not only for theoretical issues but also for implementation and practice. Through the EMPI report, Murat Balamir continued to stress the challenge of using urban planning as an instrument of risk mitigation.

For Murat Balamir, Istanbul is one of the most vulnerable cities in the world, hence an ideal case for a multi-hazard and multi-risk mitigation plan to target a wide range of disaster impacts, accidents and adversities from productivity reduction to social polarization, inequity and terrorism. He viewed the cities of the late modernity as trapped in risk-scapes as by-products of earlier periods that are in need of risk mitigation planning, now more than ever. The blend of risks being experienced by each community is embedded in a specific place/territory as a unique risk composition determined by multiple hazards interacting with complex urban systems and social-economic-institutional contexts. Hence the challenge of integrating actions calls for a spatially or area-based risk management that responds to all the hazards bedeviling an area, the multiple vulnerabilities and all their possible interactions.

Truly, a great deal of water has flowed under the bridge since Murat's early visionary and anticipatory points of view. Unfortunately, the intensification of climate change has justified his arguments, elevated the urgency, and accelerated the involvement of spatial planning in risk management through the so-called climate adaptation and mitigation planning. However, the obstacles to risk mitigation (spatial) planning that Murat had identified still pose difficulties for implementation: institutional rigidities, professional obsessions, corporate interests and the inertia of academic curricula. Murat Balamir has consistently fostered the activation of synergies among the separate disciplinary approaches by promoting mutual hybridization as a source of innovation and advancement and a path toward a holistic approach to urban complexity challenges.

Until last year, though he was no longer leading the AESOP Thematic Group, Murat Balamir continued to be a stimulus for all of us, constantly animating the debate within the group, through the sharing of articles, texts and videos on topics of interest concerning the relationship between spatial planning and risk mitigation. While we have lost his physical presence,

somehow Murat Balamir remains with us through his spiritual legacy.

He is still alive in his colleagues' and students' minds and ways of thinking, in the RRMS members' memories and motivation for action, in the physical and digital libraries of the schools of planning of the universities in Turkey, Europe and beyond. Murat Balamir will

be remembered as a visionary figure in sociology and planning, a pioneer in integrating risk management into spatial planning, a world citizen guided by his democratic political ideology and humanitarian values, a strong critic of authoritarian regimes and religious fanaticism and an adherent of multiculturalism.

Resim 48. 2013 Sasakawa Award, ceremony speech; Geneva, 22 May 2013 (Jury member and European Continent Representative); UNISDR, United Nations International Strategy for Disaster Reduction.